

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Nevena Petrović

**LIKOVNA DJELA APSTRAKTNE UMJETNOSTI KAO POTICAJ ZA
LIKOVNI IZRAZ UČENIKA RAZREDNE NASTAVE**

DIPLOMSKI RAD

Slavonski Brod, 2017.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**LIKOVNA DJELA APSTRAKTNE UMJETNOSTI KAO POTICAJ ZA
LIKOVNI IZRAZ UČENIKA RAZREDNE NASTAVE**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika likovne kulture

Mentor: Goran Kujundžić, doc. dr. art.

Studentica: Nevena Petrović

Matični broj studenta: 2565

Modul: A

Slavonski Brod, 2017.

SAŽETAK

Apstraktna umjetnost nastala je u ne tako davnoj prošlosti. Ona je napravila izrazito veliki utjecaj na kretanje izričaja u likovnim umjetnostima. U odnosu na taj utjecaj pretpostavka je da apstraktna umjetnost može utjecati i na dječji likovni izraz. Cilj ovoga istraživanja je istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti. Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Čazma u Čazmi s učenicima od 1. do 4. razreda. Do rezultata istraživanja došli smo analizom dječjih likovnih radova i anketom. Rezultati istraživanja pokazali su da djeca mlađe školske dobi pokazuju sklonost za apstraktnom umjetnošću i apstraktnim umjetničkim djelima te da su usvojili postupak apstrahiranja pod utjecajem apstraktnih reprodukcija.

Ključne riječi: apstraktna umjetnost, djeca mlađe školske dobi, likovno-umjetnička djela, dječji likovni radovi

SUMMARY

Abstract art was developed not a long time ago. It has made an enormous impact on the progress of ways of expression in visual arts. In regard to this impact, the assumption is that the abstract art can also influence children's artistic expression. The aim of this research has been to find out how and in what way pieces of abstract art influence artistic expression of the primary school children and whether the children intuitively accept the process of abstraction under the influence of abstract art reproductions. The research was carried out in the primary school Čazma in Čazma with the children from the first to the fourth grade. The research results have been based on the analysis of the children's art works and the survey. The results have revealed that the junior school children show tendency toward abstract art and abstract pieces of art and that they have accepted the abstracting procedure under the influence of abstract reproductions.

Key words: abstract art, junior school children, works of visual arts, children's works of art

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. APSTRAKCIJA	2
2.1. Organska apstrakcija.....	3
2.3. Geometrijska apstrakcija	5
2.4. Apstraktna umjetnička djela prema nastavnom planu i programu za osnovnu školu .	6
2.4.1. Analiza dječjih likovnih radova	7
3. FAZE LIKOVNOG IZRAŽAVANJA.....	8
4. OBLICI	9
5. METODOLOGIJA	11
5.1. Cilj istraživanja.....	11
5.2. Hipoteze.....	11
5.3. Zadaci istraživanja	11
5.4. Varijable	12
5.5. Uzorak	12
5.6. Mjerni instrument	12
5.7. Postupci prikupljanja podataka.....	12
5.8. Sređivanje podataka.....	13
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	14
6.1. Analiza ankete	15
6.2. Analiza likovnih radova.....	21
6.2.1. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog djela Miljenko Stančić: Poklade i August Macke: Kairouan	21
6.2.2. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog Juan Gris: Gitara na stolu i Georges Braque: La gitare	33
6.2.3. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog djela Debra Hurd: Jazz painting i Martel Chapman: Horn and men.....	39
6.3. Analiza ankete nakon održanog nastavnog sata	45

7. RASPRAVA	46
8. ZAKLJUČAK	49
9. LITERATURA	50
10. PRILOZI.....	51

1. UVOD

Kako bi odvratili pozornost publike zaokupljene materijalnom egzistencijom, umjetnici su nastojali predočiti stvarnost onakvom kakva ona zaista jest. Nastojali su oslikati bit stvarnosti i prikazati je iznutra. Promatrajući povijesni razvoj umjetnosti, moderna i suvremena umjetnost nastala je kao opreka između staroga i novoga. Nove i suvremene tendencije javile su se u svim područjima umjetnosti: urbanizmu, arhitekturi, dizajnu, slikarstvu i skulpturi, a kao novi pravac u modernoj umjetnosti pojavila se apstraktna umjetnost. Prema Šuvakoviću (2005.) apstraktna umjetnost obuhvaća apstraktno slikarstvo, apstraktnu fotografiju, apstraktnu skulpturu, apstraktan film itd. Apstraktna umjetnička djela uvelike se razlikuju od uobičajenih, realističnih. Ona imaju svojstvo nemimetičnosti i neprikazivanja. Umjetničko djelo smatramo apstraktnim, ako njegova pojavnost i značenja nisu određena prikazivanjem bića, predmeta, situacija ili događaja. (Šuvaković, 2005.)

Vodeći se za prethodno navedenim riječima, nastojala sam istražiti kako djeca mlađe školske dobi prihvaćaju apstraktnu umjetnost i u kojoj mjeri im se ona sviđa. Smatram kako su neki učenici skloni apstrahiranju oblika i često to nesvjesno rade u svom likovnom izrazu. Kako bismo učenike osvijestili o važnosti apstraktne umjetnosti, potrebno ih je upoznati s likovno-jezičnim sadržajem apstraktnih umjetničkih djela i omogućiti im da i oni sami pokušaju usvojiti postupak apstrahiranja.

Glavni cilj provedenog istraživanja bio je istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti. Istraživanje se sastojalo od dva dijela. Prvi dio istraživanja proveden je na način da su učenici popunjavali ankete, a drugi dio istraživanja temelji se na analizi dječjih radova. U anketnom ispitivanju sudjelovao je 141 učenik, dok su u analizi dječjih likovnih radova prikazana 24 likovna rada. Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Čazma u Čazmi s učenicima od 1. do 4. razreda.

2. APSTRAKCIJA

Apstraktna je umjetnost pravac u modernoj i suvremenoj umjetnosti koji se pojavio i počeo razvijati početkom 20. stoljeća. (Damjanov, 2008.) Apstraktna umjetnost nastoji prikazati realnost na posve drugačiji način. Ona teži djelovanju iz same sebe i prikazivanju realnosti onakve kakva ona jest u glavi svakog pojedinca. Svaka osoba ima pravo prikazati svijet oko sebe na način na koji ga vidi. Apstraktna umjetnost idealna je za prikaz i realizaciju vlastitih osjećaja, stanja i misli te stvarnosti koja nas okružuje. Nema univerzalne definicije apstraktne umjetnosti koja bi mogla u jednoj rečenici opisati što ona zapravo jest. Umjetnik i promatrač apstraktno likovno djelo doživljavaju na različite načine. „Apstraktno djelo tematski je neodređeno što znači da je forma oslobođena konvencionalnih značenja, osviještena i osamostaljena više nego ikad prije.“ (Damjanov, 2008.) Apstraktno umjetničko djelo teži čistom izražavanju boja, linija, oblika i tematskoj neodređenosti. Ono se služi nepredmetnim formama ili formama izvedenim iz stvarnosti, koje su lišene bilo kakve povezanosti. (Brešan, 2006.) Prema Šuvakoviću (2005.) apstraktna umjetnost obuhvaća apstraktno slikarstvo, apstraktnu fotografiju, apstraktnu skulpturu, apstraktni film...

Smatra se kako je prvo potpuno apstraktno umjetničko djelo naslikao Vasilij Vasiljevič Kandinski 1910. godine. (Rus, 1985.) Unatoč toj činjenici postoje naznake da elemente apstrakcije uočavamo u umjetničkim djelima slikara P. Cézannea, G. Seurata, C. Moneta, H. Matissea i fovista. Paul Cézanne davne je 1880. prvi jasno izrekao da cilj umjetnosti nije reprodukcija vidljive stvarnosti, već stvaranje nove, usporedne s onom koju opažaju naše oči. (Leksikorgafski zavod Miroslav Krleža, 2017.) Gledajući povijesni aspekt nastanka apstraktne umjetnosti jasno je kako su umjetnici težili nečemu novom i originalnom. Apstraktna umjetnost i danas je zastupljena u mnogim umjetničkim djelima. Neki umjetnici koriste apstrakciju kao viziju budućnosti i nečega što ne vidimo prostim okom.

Svatko od nas apstraktno umjetničko djelo doživljava i vidi na drugačiji načini. Nitko osim samog umjetnika ne može jasno reći što apstraktno umjetničko djelo prikazuje. Unatoč tomu ipak postoji podjela apstraktne umjetnosti. Postoje različite struje umjetnika koji na različit način definiraju i govore o pojmu apstrakcije. Apstraktnu umjetnost možemo podijeliti na organsku, vitalističku i geometrijsku. (Šuvaković, 2005.)

2.1. Organska apstrakcija

Organska apstrakcija nastala je kao rezultat istraživanja u djelima Vasilija Vasiljeviča Kandinskog. (Rus, 1985.) Organska apstrakcija obuhvaća apstraktne slike i skulpture čija forma direktno ili indirektno asocira na organske ili biološke oblike. (Šuvaković, 2005.) Kandinski je svoja umjetnička djela povezao s glazbom, posebice s dinamikom i ritmom. (Babić, 1997.) Upravo iz tog razloga svoja umjetnička djela naziva kompozicijama, impresijama, improvizacijama. Njegova su umjetnička djela improvizacije nastale kao plod mašte i osjećaja prikazane eksplozijom boja i poteza. Slika 1. prikazuje umjetničko djelo *Improvizacija* koje smatramo kao prvo apstraktno umjetničko djelo. (Babić, 1997.) Kandinski je ekspresijom dinamičnih boja i mrlja raspoređenih prema nalogima „unutrašnje nužnosti“ koja „zapovjednički određuje formu“ područje umjetnosti u potpunosti odvojio od područja prirode. (Rus, 1985.) Kako bi objedinio svoj likovni izraz u jedno i nastojao publici prenijeti ono što njegova umjetnička djela prikazuju, Kandinski je napisao knjigu *O duhovnom u umjetnosti*. (Rus, 1985.) Mnogi slikari današnjice inspirirani su likovnim izrazom Kandinskoga i nastoje na identičan način stvarati svoja likovna djela.

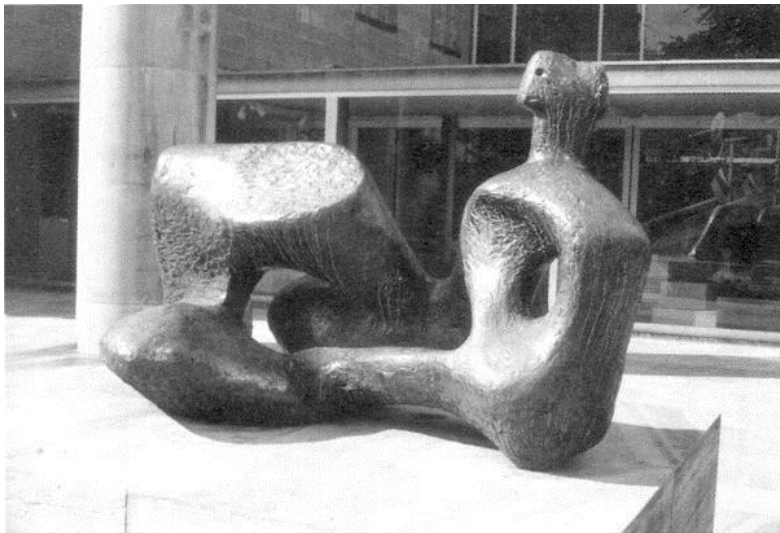

Slika 1. V. Kandinski, Improvizacija, 1914.

(pribavljeno 27.5.2017.)

2.2. Vitalistička apstrakcija

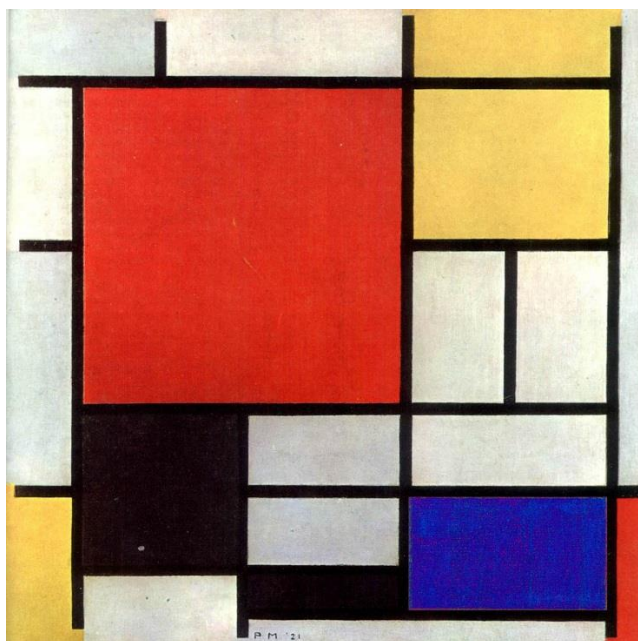
Vitalistička apstrakcija obuhvaća apstraktne slike i skulpture koje likovnom formom nagovješćuju, metaforiziraju i simboliziraju ljudski razlog postojanja, sintezu kulture i prirode te herojski čin. (Šuvaković, 2005.) Apstraktni umjetnici često su u svom likovnom izrazu koristili elemente vitalističke apstrakcije. Vitalističku apstrakciju najbolje možemo uočiti na skulpturama. Jedan od značajnijih predstavnika vitalističke apstrakcije je Henry Moore. Njegov likovni izraz bio je inspiriran ženskim tijelom te su na temelju toga nastale brojne skulpture. Jedna od poznatijih skulptura je *Ležeća figura* (slika br. 2). Moore u svom likovnom izrazu ne polazi za kompozicijskim načelima simetričnosti, već početna ravnina poprima oblik asimetričnosti, koristi česte nepredvidive promjene usmjerenja, raznovrsne omjere i individualizirani ritam kretanja. (Damjanov, 1991.)

Slika 2. H. Moore, Ležeća figura
(pribavljeno 7.6.2017.)

2.3. Geometrijska apstrakcija

Geometrijska apstrakcija nadovezuje se na organsku i nastoji slijediti revoluciju u umjetnosti koja se pojavila početkom 20. stoljeća. Geometrijska apstrakcija obuhvaća apstraktne slike i skulpture čije su likovne forme izvedene iz geometrijskih pravila ili su realizirane geometrijskim shemama. (Šuvaković, 2005.) Najznačajniji predstavnik geometrijske apstrakcije je Kazimir Maljevič. (Rus, 1985.) Svojim umjetničkim djelom *Crni kvadrat na bijelom polju*, Maljevič nastoji prikazati kontrast u umjetnosti. Minimalističkim prikazima u vlastitom likovnom izrazu nastoji zadržati čisti osjećaj u umjetnosti. Taj osjećaj temelji se na geometrijskim likovima kvadrata, trokuta i kružnice koje povezuje savršen sklad oblika, boja i crta. Još jedan u nizu predstavnika geometrijske apstrakcije je i Piet Mondrian. On od prirodnog motiva dolazi do apstraktne kompozicije, koju dosljedno razvija do čiste geometrijske apstrakcije, poznate pod nazivom neoplasticizam. (Babić, 1997.) Razum, geometrija, matematika i jednostavnost glavne su odlike njegova likovno-jezičnog izraza. Njegove slike svode se na odnose ravnih crnih crta i pravokutnih oblika. U svom likovnom izrazu najčešće se koristi crvenom, žutom i plavom bojom. Slika 2. prikazuje navedene odnose u tri osnovne boje u likovnom izrazu P. Mondriana.

Slika 3. Piet Mondrian, Kompozicija, 1921.

(pribavljeno 27.5.2017.)

2.4. Apstraktna umjetnička djela prema nastavnom planu i programu za osnovnu školu

Proučavajući Nastavni plan i program za osnovnu školu, s naglaskom na 1., 2., 3., i 4. razred, dio predloženih likovno-umjetničkih djela pripada apstraktnoj umjetnosti. Najviše ponuđenih apstraktnih umjetničkih djela možemo pronaći u nastavnom području Oblikovanje na plohi – slikanje dok su ostala područja zastupljena u manjoj mjeri. Neka od predloženih likovno-umjetničkih djela su: Vasily Kandinsky: Žuto-crveno-plavo, Piet Mondrian: Kompozicija, Vjenceslav Richter: SIS 4, Victor Vasarely: Folk-Lor, Nikola Koydl: Feelings, Pablo Picasso: Guernica, Joan Gris: Zdjela s voćem, staklo i limun, Paul Klee: Izranjanje iz sivila noći, Marcel Duchamp: Akt silazi niz stepenice br. 2... (MZOS, 2006.) Iz navedenih podataka možemo zaključiti kako je apstraktna umjetnost zastupljena u svim sferama ljudske djelatnosti pa tako i u školstvu. U procesu odgoja i obrazovanja škole, kao odgojno-obrazovne ustanove, imaju veliku važnost uvesti učenike u svijet likovnosti, pružajući im mogućnost eksperimentiranja. (Brešan, 2012.) Učenike mlađe školske dobi (7-10 godina) potrebno je upoznati i osvijestiti o apstraktnom vidu umjetnosti. Apstraktna umjetnička djela potrebno je razumjeti, ali i prihvatiti onakvima kakva ona jesu. Često puta možemo naići na negodovanja publike o takvom načinu izražavanja, ali važno je shvatiti bit onoga što je umjetnik želio poručiti. Jedna od glavnih zadaća nastave Likovne kulture je razvijati stavove i pozitivne odnose prema estetskim vrijednostima likovnoga rada, umjetničkog djela te radnog i životnog okruženja. (MZOS, 2006.) Kako bi svoje znanje kvalitetno prenijeli na učenike, učitelji sami moraju proučiti preporučene reprodukcije da bi ih što kvalitetnije mogli koristiti u nastavi. Djecu je potrebno usmjeravati i upoznati s različitim umjetničkim djelima. Neki učenici bit će skloniji realističnom vidu umjetnosti, a neki apstraktnom. Svakom je učeniku potrebno pristupiti individualno i omogućiti mu pravo izbora, kako u svim životnim situacijama, tako i u umjetnosti.

2.4.1. Analiza dječjih likovnih radova

Kako bismo razumjeli što nam umjetnik svojim umjetničkim djelom želi poručiti, moramo razumjeti što nam to djelo prikazuje. Za razumijevanje umjetničkoga djela potrebno je provesti analizu likovnoga djela. Za promatranje i analizu možemo koristiti sljedeće smjernice: upoznavanje s osnovnim podacima o djelu i njegovu autoru, promatranje, uočavanje i analiza tematskih sadržaja, promatranje, uočavanje i analiza likovno-jezičnih sadržaja, promatranje i analiza likovnih tehnika i postupaka, stilska analiza, razvijanje estetskih vrijednosti i stavova. (Petrač, 2015.) Svako dijete likovno djelo percipira na svoj način. Djecu je važno upoznati s različitim umjetničkim djelima te provesti njihovu analizu. Dječja znatiželja teži razumijevanju i onih umjetničkih djela koja ne prikazuju realistične oblike. Petrač (2015.) govori kako je važno djecu voditi u muzeje i galerije kako bi stekli naviku promatranja i analiziranja umjetničkih djela. Svaki učitelj i nastavnik trebao bi provoditi analizu dječjih likovnih radova na kraju nastavnoga sata kako bi se kod djece razvila prirodna potreba za razumijevanjem i uočavanjem bitnih tematskih i stilskih obilježja te likovno-jezičnih i likovno-tehničkih elemenata.

3. FAZE LIKOVNOG IZRAŽAVANJA

Razvoj dječje likovne kreativnosti potrebno je razvijati već u najranijoj dobi. Djeca počnu crtati prije nego progovore i nauče čitati i pisati. Stoga, je važno svakodnevno poticati djecu na likovno stvaralaštvo i omogućiti im da se okušaju u raznim oblicima umjetnosti. „Dijete na svojim likovnim radovima prikazuje kako je ono doživjelo određeni oblik ili događaj crtežom ili slikom.“ (Brešan, 2008.) Kao najčešće sredstvo izražavanja djeca koriste boju. Bojom dijete želi prikazati svoju osobnost i vlastitu percepciju stvarnosti. Djeca crtaju i slikaju spontano ono što osjećaju u danom trenutku i nije nužno da odrasli u njihovim likovnim radovima moraju prepoznati što njihov rad prikazuje. (Brešan, 2008.) Likovni izraz male djece nije uvijek razumljiv, budući da djeca njime nastoje prikazati svoje misli, izmišljene i zamišljene situacije, želje, stavove, strahove i sve ono o čemu maštaju.

Kako bismo razumjeli što nam dijete želi poručiti svojim likovnim izrazom, moramo razumjeti što nam taj likovni rad prikazuje. Ovdje se stvara poveznica između dječjeg likovnog izraza i apstraktne umjetnosti. Kao što je već navedeno, za oba vida likovnog izražavanja potrebno je razumijevanje i duboka koncentracija.

Tijekom života, u svom likovnom izražavanju djeca prolaze kroz nekoliko faza likovnog izražavanja. Te faze su: faza izražavanja primarnim simbolima (faza šaranja), faza izražavanja složenim simbolima (faza sheme), faza intelektualnog realizma, vizualni realizam i likovni pojmovni sustavi. (Grgurić & Jakubin, 1996.) Promatrajući skupinu djece mlađe školske dobi (1.-4. razred) njihov likovni izraz obuhvaća fazu intelektualnog realizma. Faza intelektualnog realizma ima dosta specifičnosti i možemo reći da je ona prekretnica u likovnom razvoju djece. U tom razdoblju života svakog pojedinca koji se uključuje u jednu grupu (zajednicu, razred), uz uspostavljanje kontakata s vršnjacima dolaze i prvi ozbiljni zadaci, prepreke i teškoće. (Grgurić & Jakubin, 1996.) Sposobnosti likovnog izražavanja djece postaju mnogo veće, verbalni izraz sve bogatiji, a postupno se razvija i apstraktno mišljenje.

U ovom razdoblju važno je djecu upoznati s različitim načinima likovnog izražavanja, ali i upoznati s različitim vrstama umjetnosti. Djeci je prirodno da apstrahiraju pojedine oblike prilikom likovnog izražavanja. Stoga, možemo reći kako je apstraktna umjetnost na prirodan način povezana s razvojem dječjeg likovnog izražavanja. Djecu je potrebno osvijestiti da je apstrakcija područje umjetnosti te da su apstraktni slikari itekako poznati i cijenjeni u društvu.

4. OBLICI

Pri promatranju likovnih radova, kako realističnih tako i apstraktnih, naglasak je stavljen na oblike. „Oblikovanje je odjelotvorenje osnovnog životnog ritma kretanje-mirovanje, svim osjetilima ili samo nekima, i omogućavanje da se uporabom rezultata oblikovanja taj ritam opet odjelotvori, svim osjetilima ili samo nekima.“ (Damjanov, 1991.) Umjetnici oblike prikazuju na različite načine, a publika ih opet interpretira na sebi svojstven način. Prema Damjanov (1991.) oblik je trenutačno stanje povezanosti, ograničenosti s mogućnošću uspostavljanja veza s drugim oblicima. Razne oblike uočavamo svuda oko sebe. Svaki predmet ili pojava svojstvena su oblika i podsjećaju nas na nešto. Postoje gotovi i svima prepoznatljivi oblici koji većinu ljudi asociraju na istu stvar, ali postoje i oblici koje mi sami stvaramo. Oblici imaju mogućnost preobražavanja tako da iz jednog oblika može nastati neki posve novi oblik.

Neizostavni dio okoline danas čine tehnički oblici. Vozila, strojevi, uređaji te različiti mehanizmi i konstrukcije uvelike proširuju i obogaćuju svijet oblika oko nas. (Belamarić, 1986.) Kao primjere tehničkih oblika izdvojit ću glazbene instrumente. Glazbene instrumente možemo svrstati u određene skupine npr. gudačke, puhačke, udaraljke i sl. Instrumenti koji pripadaju istoj skupini u većini slučajeva imaju zajedničke karakteristike. Neki instrumenti vrlo su sličnog oblika, a namjena im je u principu ista – služe za sviranje. „Svaka namjena-uporaba jedan je uposebljeni vid osnovnog životnog ritma koji traži uposebljeni oblik u kojem će se moći opet odjelotvoriti, i obrnuto.“ (Damjanov, 1991.)

Svaki dječji likovni rad prepun je različitih oblika. Neki oblici su nam prepoznatljivi, a neki nisu. Prema Damjanov (1991.) oblike možemo podijeliti u dva smjera; jedni prema načelima oblikovanja, drugi prema odnosu namjene-uporabe i oblika. Djeca neke tehničke oblike namjerno modificiraju kako bi prikazali neke nove. S druge strane dječji likovni izraz postepeno se razvija tako da prolazeći kroz faze likovnog razvoja djeca postepeno usvajaju opće i tehničke oblike. Koliko su ti oblici detaljno prikazani i koliko odgovaraju stvarnim očekivanjima okoline ovisi od djeteta do djeteta.

Djeci je potrebno prepustiti da samostalno kreiraju svoj likovni izraz. Potrebno im je omogućiti da se vode za onim polazištima koja oni smatraju najprimjerenijima i u kojima osjećaju zadovoljstvo. Svaka osoba je individua i na sebi svojstven način nastoji zadovoljiti osobne potrebe. U likovnom izražavanju nije dopušteno ometati dječje stvaralaštvo. Prema Belamarić (1986.) crtanje djeci, ispravljanje dječjih oblika, slikovnice za bojanje, izlaganje

dječjih radova, širenje shematskih oblika među djecom, vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece, komentiranje i prigovaranje, prenaglašavanje vrijednosti, inzistiranje na urednosti i preciznosti nedopustivi su. Neka djeca bit će sklonija realističnom prikazivanju oblika, dok će neka djeca apstrahirati postojeće oblike na način na koji ih oni „vide“.

5. METODOLOGIJA

5.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti.

5.2. Hipoteze

H-1 Učenici imaju negativan stav prema djelima apstraktne umjetnosti.

H-2 Učenici su sposobni prepoznati likovna djela apstraktne umjetnosti.

H-3 U postupku vlastitog likovnog izraza učenici će namjerno deformirati oblike kako bi kopirali postupak apstrahiranja forme.

H-4 Apstraktno umjetničko djelo će više utjecati na likovni izraz učenike starije dobi (4. razred) u odnosu na učenike mlađe dobi (2. razred).

H-5 Učenički radovi koji nastaju nakon promatranja realističnog likovnog djela, u usporedbi s radovima koji nastaju nakon promatranja apstraktnog likovnog djela, zadržavaju karakter realističnosti na razini dječjeg likovnog izraza.

5.3. Zadaci istraživanja

Utvrđiti kakvog su stava učenici razredne nastave prema djelima apstraktne umjetnosti.

Utvrđiti jesu li učenici sposobni prepoznati likovna djela apstraktne umjetnosti među ponuđenim likovnim djelima.

Utvrđiti hoće li učenici, nakon prethodne analize likovno-jezičnih sadržaja apstraktnih reprodukcija, namjerno deformirati oblike u vlastitom likovnom izrazu kako bi kopirali postupak apstrahiranja forme.

Utvrđiti utječu li apstraktna umjetnička djela više na učenike starije dobi (4. razred) ili na učenike mlađe dobi (2. razred).

Utvrđiti zadržava li dječji likovni izraz karakter realističnosti nakon promatranja realističnog likovnog djela.

5.4. Varijable

Zavisne:

- dob učenika
- motiv kao poticaj
- reprodukcija umjetničkog djela

Nezavisne:

- spol
- likovna tehnika

5.5. Uzorak

Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Čazma u Čazmi u vremenskom razdoblju od 20.2.2017. do 17.3.2017. U istraživanju su sudjelovali učenici razredne nastave (1.- 4. razreda). Uzorak se sastojao od 141 ispitanika.

5.6. Mjerni instrument

U istraživanju su korištene ankete i dječji likovni radovi.

5.7. Postupci prikupljanja podataka

Ravnateljici Osnovne škole Čazma predana je suglasnost za provođenje istraživanja. Nakon njezine potvrde uslijedilo je dogovaranje s učiteljicama razredne nastave o terminima provođenja anketa i održavanja nastavnih sati. Nakon dogovora s učiteljicama, učenicima su podijeljene suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju koje je morao potpisati roditelj/skrbnik. U postupku anketiranja sudjelovali su svi učenici razredne nastave. Dio istraživanja sastojao se od dječjih likovnih radova koji su nastali nakon održana 4 nastavna sata. Nastavni sati održani su u 2 druga razreda i 2 četvrta razreda. U jednom drugom i jednom četvrtom razredu učenici su imali realistične motive (glazbene instrumente), dok su u paralelnim razredima, pod utjecajima apstraktnih reprodukcija, učenici zamišljanjem imali zadatak naslikati zadane glazbene instrumente (truba i gitara). Nakon održanih nastavnih sati u razredima koji su imali apstraktni motiv, provedena je još jedna anketa.

5.8. Sređivanje podataka

Tijekom istraživanja prikupljena je 141 anketa, prikupljena su 73 dječja rada te ponovno provedena anketa u razredima gdje su održani nastavni sati s apstraktnim motivom. U tim razredima prikupljene su 33 ankete. Podaci prikupljeni anketama su analizirani i grafički prikazani. Od 73 dječja rada odabrana su 24 rada koji su analizirani prema postavljenim hipotezama. Hipoteze H1 i H2 odnose se na ankete, a hipoteze H3, H4 i H5 na dječje likovne radove.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja bio je istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti. Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Čazma s učenicima razredne nastave u vremenskom periodu od 20.2.2017. do 17.3.2017.

Istraživanje se sastojalo od 3 ciklusa. U prvom ciklusu anketirani su svi učenici razredne nastave i prikupljena je 141 anketa. U drugom ciklusu održani su nastavni sati u 4 razreda. Odabrani razredi bili su 2. i 4. U jednom 2. i jednom 4. razredu motivi su bili realistični dok su u paralelnim razredima motivi bili potaknuti promatranjem apstraktnih umjetničkih djela. Realistični motivi bili su glazbeni instrumenti; gitara i truba, a procesom zamišljanja potpomognutim analizom apstraktnih umjetničkih reprodukcija učenici su, također, morali naslikati glazbene instrumente gitaru i trubu. Prikupljena su 73 dječja rada. Od navedenih radova odabrana su 24 rada koja potvrđuju ili odbacuju postavljene hipoteze. U trećem ciklusu ponovno je provedena anketa s učenicima koji su proučavali likovno-jezični sadržaj apstraktnih umjetničkih djela. Prikupljene su 33 ankete.

Najprije ću prikazati rezultate ankete provedene s učenicima, zatim analizu dječjih likovnih radova. Dječji likovni radovi grupirani su s obzirom na umjetnička djela koja su korištena tijekom izvođenja nastavnoga sata. U razredima gdje je motiv bio realističan korištena su umjetnička djela: Miljenko Stančić: Poklade i August Macke: Kairouan, dok su u razredima gdje je motiv bio apstraktan korištena umjetnička djela Juan Gris: Gitara na stolu, Georges Braque: La gitare, Debra Hurd: Jazz painting i Martel Chapman: Horn and men. Zatim slijede rezultati ankete provedene s učenicima koji su na nastavnome satu analizirali likovno-jezični sadržaj apstraktnih umjetničkih djela.

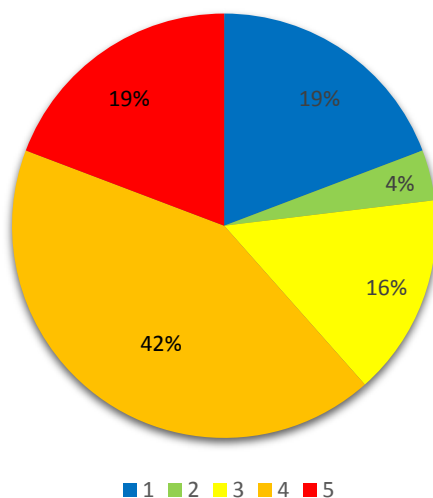
6.1. Analiza ankete

Grafikon 1.

Analizirajući podatke vidljivo je kako se učenicima sviđaju sve reprodukcije. Neke od reprodukcija sviđaju im se više, a neke manje. Učenicima se najviše sviđjela reprodukcija Leonarda da Vincija, Glava žene sa sklopljenim očima (62%). Zatim ju slijede reprodukcije Georges De La Toura, Strpljiva Magdalena i Vasilija Kandinskog, S crnim lukom, čiji je postotak 15%. Učenicima se najmanje sviđa reprodukcija Paula Kleea, Pogođeno mjesto (8%). U ovom grafikonu realistična umjetnička djela prikazana su hladnim bojama (zelena i plava), a apstraktna umjetnička djela toplim bojama (žuta i crvena). Zbrajajući postotke realistična umjetnička djela imaju 77%, a apstraktna umjetnička djela 23%. Ako dobivene rezultate povežemo s pretpostavkom H1 dolazimo do zaključka da učenici imaju manje pozitivan stav prema djelima apstraktne umjetnosti te da se pretpostavka H1 potvrđuje.

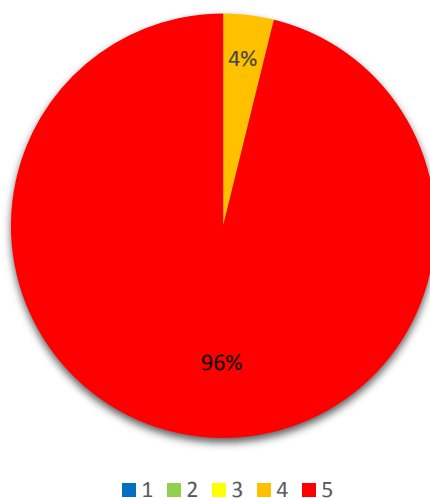
**Kojom ocjenom bi ocijenio/ocijenila ovu sliku
(Joan Miro, Osobe na crvenoj zemlji 1938.)?**

Grafikon 2.

Prilikom ocjenjivanja reprodukcije Joana Miroa, Osobe na crvenoj zemlji, sve su ocjene bile zastupljene. U najvećoj mjeri bila je zastupljena ocjena vrlo dobar (42%), zatim ocjene odličan i nedovoljan (19%), ocjena dobar (16%) te ocjena dovoljan (4%). Ako bismo zbrojili postotke ocjena nedovoljan i dovoljan, dobili bismo 23% u odnosu na ocjene vrlo dobar i izvrstan 61%. To nam govori da učenici daju vrlo visoke ocjene i apstraktnom umjetničkom djelu. Ako dobivene rezultate usporedimo s rezultatima gdje su učenici ocjenjivali reprodukciju Vincenta van Gogha, Suncokreti, možemo zaključiti kako učenici imaju pozitivan stav prema navedenoj reprodukciji. Ovim rezultatima odbacujemo pretpostavku H1.

**Kojom ocjenom bi ocijenio/ocijenila ovu sliku
(Vincent van Gogh, Suncokreti 1888.)?**

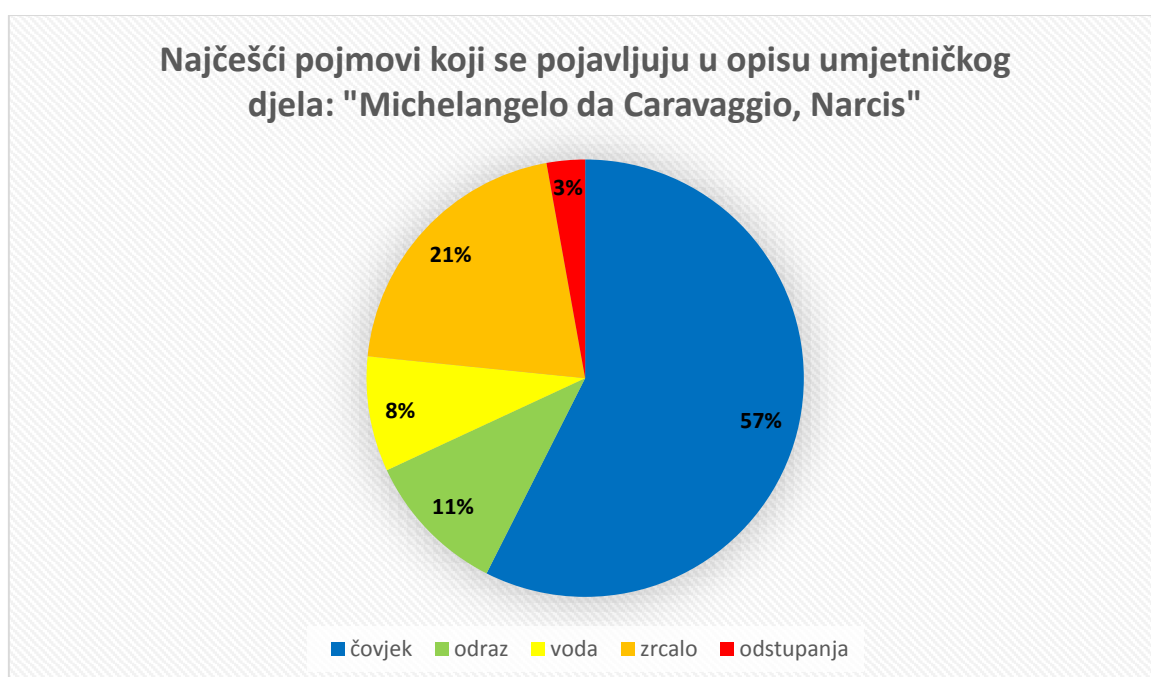

Grafikon 3.

Reprodukciju Vincenta van Gogha, Suncokreti, većina učenika ocijenila se ocjenom odličan (96%). Ocjene vrlo dobar i dobar zastupljene su u manjoj mjeri, dok ocjene nedovoljan i dovoljan nisu uopće zastupljene. Uspoređujući dobivene podatke s podacima o reprodukciji Joana Miroa, Osobe na crvenoj zemlji, možemo zaključiti kako učenici daju veću ocjenu reprodukciji Vincenta van Gogha. Ovim rezultatima potvrđujemo pretpostavku H1.

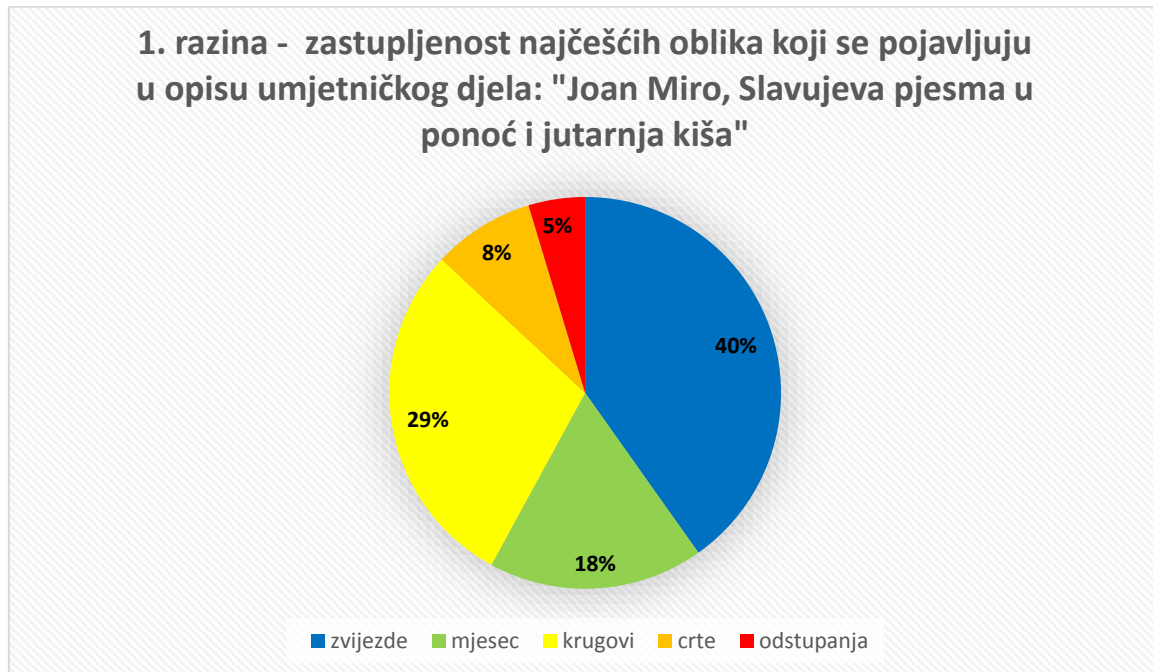
Posljednja dva zadatka u anketi glasila su: „Opiši što vidiš na slici.“ Učenici su promatrajući umjetnička djela Michelangelo da Caravaggio: Narcis i Joan Miró: Slavujeva pjesma u ponoć i jutarnja kiša, imali zadatak napisati što navedene reprodukcije predstavljaju.

Prilikom analize opisa umjetničkog djela Michelangelo da Caravaggio: Narcis većina učenika prepoznala je osnovni motiv rada, a to je čovjek i odraz. Učenici su bez ikakvih teškoća uočili osnovni motiv i imenovali ga. Pri opisu najčešće su se pojavljivali pojmovi čovjek, odraz, voda i zrcalo. Prilikom opisivanja postojala su i određena odstupanja. Pojavili su se pojmovi Isus (2 puta) te glumac i dva akrobata.

Grafikon 4.

Analizirajući opise umjetničkog djela Joana Miróa: Slavujeva pjesma u ponoć i jutarnja kiša učenici su se koristili različitim pojmovima. Učenici nisu jasno imenovali osnovni motiv, ali neki njihovi odgovori evociraju na njegovo prepoznavanje. Analizu opisa navedenog umjetničkog djela podijeljena je na 3 razine. Prva razina je zastupljenost najčešćih oblika koji se pojavljuju, a druga razina je pojmovi koji evociraju naziv djela. Prilikom opisivanja postojala su i određena odstupanja. Pojmovi koji odstupaju od ostalih su: bube, slon, kornjača, papiri i božićne stvari.

Grafikon 5.

Pojmове koji evociraju naziv djela možemo povezati s motivom umjetničkog djela. Slavujeva pjesma povezana je s pojmovima životinje, ptica, pingvin, oči i kljun. Ponoć povezujemo s pojmovima planeta, svemira, noći, nebeskih tijela, galaktika. Motiv jutarnje kiše povezujemo s pojmom pahuljice.

Grafikon 6.

6.2. Analiza likovnih radova

6.2.1. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog djela Miljenko Stančić: Poklade i August Macke: Kairouan

Navedeni radovi nastali su na osnovu analize likovno-jezičnog sadržaja umjetničkog djela Miljenko Stančić: Poklade i August Macke: Kairouan. Učenici su imali zadatak temeljem promatranja glazbenog instrumenta (truba) naslikati trubu koristeći tonove boja. Zadana likovna tehnika bila je tempera.

Slika 4. L.M.

Učenica L.M. (8 godina) primjereno je koristila likovnu tehniku tempera što možemo vidjeti po gustom nanosu boje, čistoći i jasnoći. Učenica je pri slikanju koristila široki plosnati kist. Prilikom likovnog ostvarivanja učenica se vodila onime što je promatrala. Njezina je truba zlatnožute boje isto kao i pozadina koja je žute boje. Odabirom boja učenica je zadovoljila zadani zadatak te je koristila tonove boje u svom likovnom izrazu. Promatranjem njezinog likovnog rada možemo uočiti elemente trube koji su identični stvarnim elementima i karakteristikama toga glazbenoga instrumenta. Ovime potvrđujemo hipotezu H5 koja nam govori da radovi nastali promatranjem realističnog likovnog djela zadržavaju karakter realističnosti.

Slika 5. S.K.

Učenica S.K. (8 godina) primjereno je koristila likovnu tehniku tempere te je koristila široki plosnati kist. Nanosi boje su gusti i jasni. Učenica je koristila tonove boja kao što je bilo zadano. Ona je trubu naslikala koristeći tonove žute boje dok je pozadinu naslikala koristeći tonove plave boje. Ovako raspoređenim bojama učenica je postigla kontrast toplo-hladno. Na njezinom likovnom radu uočavamo karakteristike trube koji odgovaraju stvarnim karakteristikama promatranog glazbenog instrumenta čime potvrđujemo hipotezu H5.

Slika 6. J.R.

Učenik J.R. (8 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. Učenik je pri slikanju koristio široki plosnati kist. On je u svom likovnom izrazu koristio tonove boje na način da je trubu naslikao koristeći tonove plave boje, a pozadinu koristeći crvenu boju. Ovakav odnos boja prikazuje kontrast toplo-hladno. Na trubi možemo jasno uočiti svjetlije i tamnije tonove plave boje. Budući da je truba naslikana temeljem promatranja, učenik je prazni prostor u glazbenom instrumentu prikazao tamnijim tonovima plave boje. U odnosu na prethodno analizirane likovne radove u kojima su trube naslikane identično stvarnima, na likovnom radu učenika J.R. možemo uočiti deformirane elemente glazbenog instrumenta. Ovakvo prikazana promatrana stvarnost odgovara ranoj razvojnoj fazi intelektualnog realizma. Prema navedenim karakteristikama hipotezu H5 odbacujemo.

Slika 7. I.P.

Učenik I.P. (8 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. Učenik je pri slikanju koristio široki plosnati kist. U svom likovnom izrazu koristio je tonove plave boje koje vidimo u pozadini i tonove zelene boje kojima je naslikao trubu. Truba je vrlo identična promatranoj trubi što nam potvrđuje oblik naslikanog instrumenta. Prema navedenim karakteristikama učenički rad pripada fazi intelektualnog realizma. Budući da naslikana truba zadržava oblik promatrane trube, potvrđujemo pretpostavku H5.

Slika 8. M.D.

Učenica M.D. (8 godina) u svom likovnom izrazu koristila je široki plosnati kist. Likovnu tehniku tempere nije koristila na primjeren način što vidimo iz prozirnosti boje i mrlja koje su nastale zbog prekomjernog dodavanja vode boji. Učenica je trubu prikazala tonovima sive boje, a obrisnu liniju instrumenta zelenom bojom. Pozadina je prikazana tonovima žute i zelene boje. Iz njezina likovnog rada jasno možemo uočiti i prepoznati promatrani glazbeni instrument čime potvrđujemo pretpostavku H5. Prema navedenim karakteristikama njezin rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 9. G.N.

Učenik G.N. (8 godina) na primjeren način koristio je likovnu tehniku tempere. U svom likovnom izrazu koristio je široki plosnati kist. Promatranu trubu naslikao je u tonovima narančaste boje, a pozadinu u tonovima zelene boje. Ovako prikazan odnos boja predstavlja kontrast toplo-hladno. Prostor u glazbenom instrumentu koji je šupalj prikazan je tamnijim tonovima narančaste boje. Iz njegova rada jasno i razumljivo možemo prepoznati o kojemu se glazbenom instrumentu radi. Ovime potvrđujemo pretpostavku H5. Navedeni opisi i karakteristike likovnoga rada pripadaju fazi intelektualnog realizma.

Radovi nastali na osnovu analize likovno-jezičnog sadržaja umjetničkog djela Miljenko Stančić: Poklade i August Macke: Kairouan. Učenici su imali zadatak temeljem promatranja glazbenog instrumenta (gitara) naslikati gitaru koristeći tonove boja. Zadana likovna tehnika bila je tempera.

Slika 10. S.M.

Učenica S.M. (10 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristila je tonove crvene i plave boje te žutu i crnu boju kako bi istaknula pojedine elemente glazbenog instrumenta. Kako bi istaknula glazbeni instrument, učenica je koristila crnu obrisnu liniju. Prazan prostor unutar gitare učenica je prikazala tamnim tonom, odnosno crnom bojom. Promatrajući njezin rad možemo uočiti kako su na desnoj strani rada nanosi tempere rjeđi dok su na lijevoj strani gušći. Boja gitare odgovara stvarnoj boji promatranog glazbenog instrumenta. Učenica je pri slikanju koristila uski plosnati kist. Detaljno prikazani elementi glazbenog instrumenta te jasnoća forme i oblika odgovaraju kasnoj fazi intelektualnog realizma. Ovime potvrđujemo hipotezu H5.

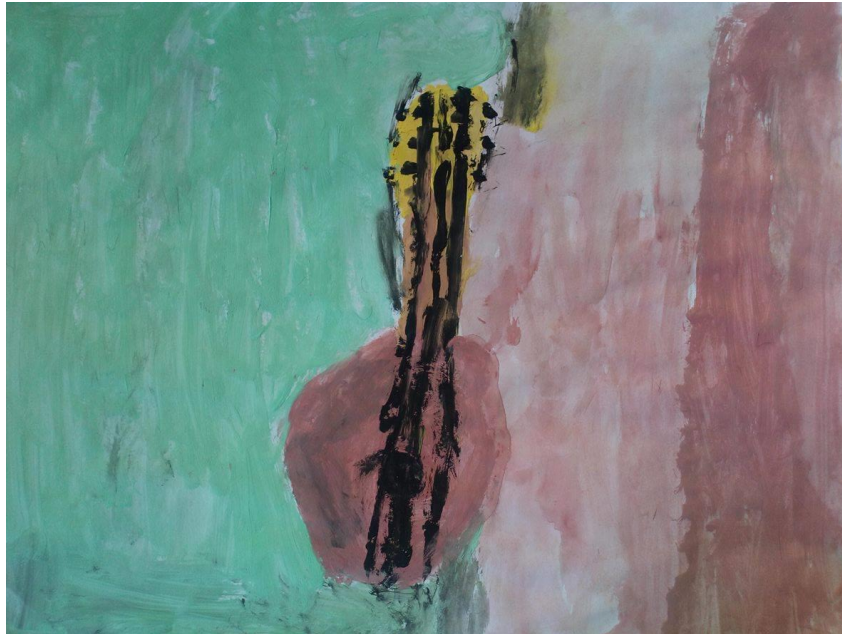
Slika 11. N.D.

Učenica N.D. (10 godina) primjereno je koristila likovnu tehniku tempere. Nanosi tempere su gusti. Učenica je koristila široki plosnati kist. Na njezinom likovnom radu možemo uočiti elemente gitare koji odgovaraju stvarnim elementima tog glazbenog instrumenta. Također, i boja odgovara boji stvarnog glazbenog instrumenta. Pri likovnom ostvarivanju učenica je koristila tonove smeđe i narančaste boje. Na pozadini možemo uočiti svjetlije i tamnije tonove narančaste boje, ali i mrlje smeđe boje. Ovako prikazana pozadina odraz je vlastite mašte učenice. Kako bi istaknula stvarne elemente glazbenog instrumenta gitare, učenica je koristila žutu boju. Obrisnom linijom crne boje jasno je formiran stvarni oblik promatranog glazbenog instrumenta. Sve navedene karakteristike likovno-jezičnog sadržaja učeničkog rada odgovaraju fazi intelektualnog realizma. Prema navedenim karakteristikama potvrđujemo hipotezu H5.

Slika 12. M.P.

Učenik M.P. (10 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristio je tonove smeđe i zelene boje. Gitara je prikazana tonovima smeđe boje što odgovara stvarnoj boji tog glazbenog instrumenta. Kako bi naglasio dijelove glazbenog instrumenta, učenik je koristio crnu boju. Pri slikanju učenik je koristio tanki plosnati kist, a nanosi boje su rijetki. Bez obzira na to što je korištena ista boja, jasno možemo uočiti gitaru od pozadine. Učenik je to postignuo tonovima boje, a ne obrisnom linijom. Promatrajući njegov rad uočavamo tipične elemente kasne faze intelektualnog realizma. Prema navedenim karakteristikama potvrđujemo hipotezu H5.

Slika 13. I.S.

Učenica I.S. (10 godina) u svom likovnom izrazu koristila je uski plosnati kist. Nanosi boje su rijetki, a boji je dodavano puno vode. Učenica nije na primjeren način koristila slikarsku tehniku tempere. Glazbeni instrument koji je učenica naslikala identičan je promatranom glazbenom instrumentu. Gitara je naslikana tonovima smeđe boje, a žice crnom bojom. Pozadina je prikazana tonovima zelene i smeđe boje. Prema navedenim karakteristikama potvrđujemo pretpostavku H5, a učenički rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 14. M.V.

Učenik M.V. (10 godina) na primjeren način je koristio likovnu tehniku tempere. Oblik glazbenog instrumenta identičan je promatranom glazbenom instrumentu s jasno naznačenim detaljima. Ovime potvrđujemo pretpostavku H5. Učenik je u svom likovnom izrazu koristio tonove plave boje kako bi naslikao glazbeni instrument, a pozadina je prikazana u tonovima zelene boje. Iz navedenih karakteristika njegov rad pripada fazi intelektualnog realizma.

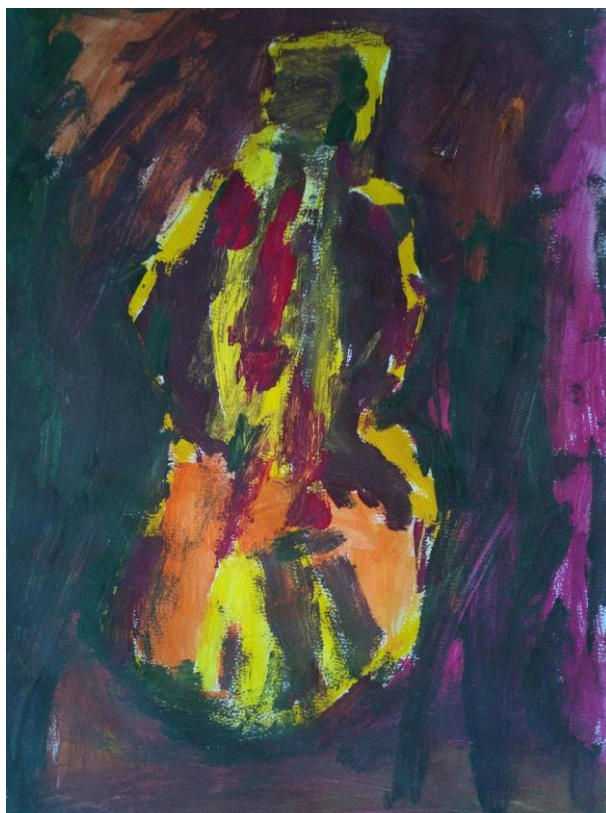

Slika 15. M.Š.

Učenik M.Š. (10 godina) na primjeren način koristio je likovnu tehniku tempere. U svom likovnom izrazu koristio je široki plosnati kist. Gitaru je naslikao u tonovima smeđe boje, a pozadinu u tonovima plave boje. Boja naslikane gitare odgovara boji stvarno promatranog glazbenog instrumenta. Učenik je crnom bojom jasno prikazao detalje glazbenog instrumenta. Ovime potvrđujemo pretpostavku H5. Njegov likovni rad pripada fazi intelektualnog realizma.

6.2.2. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog Juan Gris: Gitara na stolu i Georges Braque: La gitare

Navedeni radovi nastali su na osnovu analize likovno-jezičnog sadržaja umjetničkog djela Juan Gris: Gitara na stolu i Georges Braque: La gitare. Učenici su imali zadatak temeljem zamišljanja glazbenog instrumenta (gitara) naslikati gitaru koristeći tonove boja. Zadana likovna tehnika bila je tempera.

Slika 16. V.M.

Učenica V.M. (8 godina) primjereno je koristila likovnu tehniku tempere, a pri slikanju je koristila široki plosnati kist. Učenica je koristila tonove smeđe, žute i crvene boje. Pri likovnom ostvarivanju vidljivo je kako je učenica namjerno deformirala oblike kako bi kopirala postupak apstrahiranja forme pod utjecajem apstraktnih umjetničkih djela. Ovime potvrđujemo hipotezu H3. Korištenje elemenata apstrakcije tipično je za fazu intelektualnog realizma.

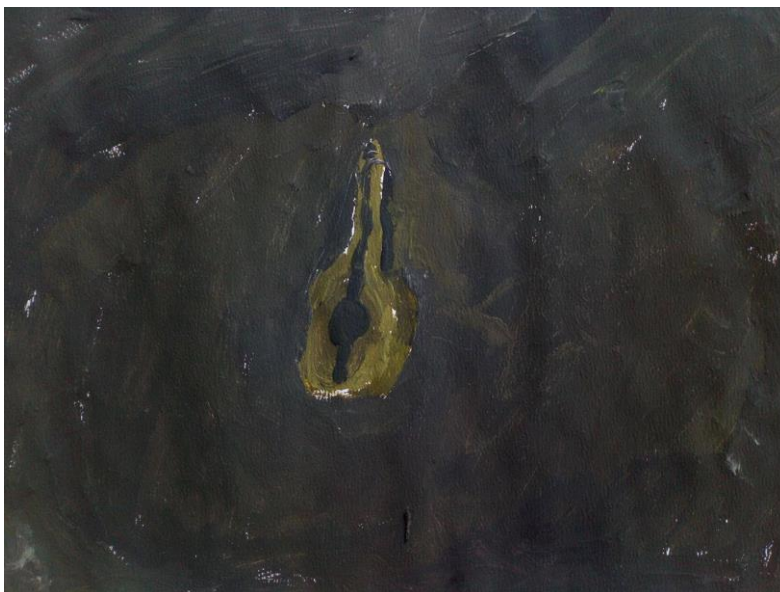
Slika 17. N.P.

Učenik N.P. (8 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere što vidimo po gustim nanosima boje. Učenik je pri slikanju koristio široki plosnati kist. Promatrajući njegov rad jasno je vidljiva prisutnost namjernog apstrahiranja oblika i forme. Ovime potvrđujemo pretpostavku H3. Učenik je najviše koristio tonove plave boje te žute. Prema spomenutim karakteristikama, njegov likovni rad pripada fazi intelektualnog realizma.

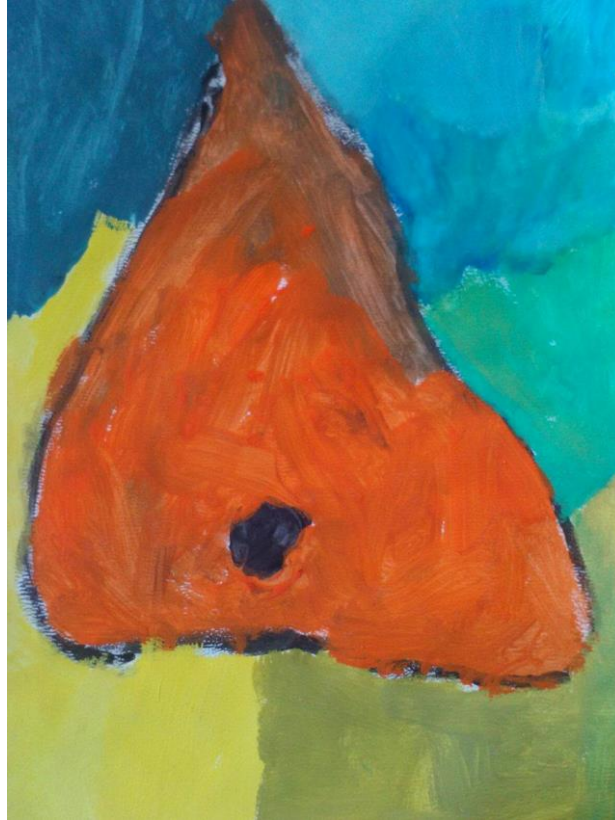
Slika 18. M.K.

Učenica M.K. (8 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristila je široki plosnati kist, ali su nanosi boje rijetki što zaključujemo po njezinoj prozirnosti. Učenica je koristila tonove narančaste i plave boje. Vidljivo je kako su oblici i forma namjerno apstrahirani čime potvrđujemo pretpostavku H3. Njezin rad djeluje vrlo maštovito i kreativno što je primjereno fazi intelektualnog realizma.

Slika 19. L.I.

Učenik L.I. (8 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. U svom likovnom ostvarivanju koristio je široki plosnati kist. Nanosi boje su gusti. Učenik je koristio tonove smeđe boje. Iz njegova rada vidljivo je o kojemu se glazbenom instrumentu radi. Učenik je jasno naznačio specifične karakteristike gitare. Iz ovoga pretpostavku H3 odbacujemo. Prema navedenim karakteristikama njegov likovni rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 20. M.M.

Učenica M.M. (8 godina) primjereno je koristila likovnu tehniku tempere što vidimo po gustim nanosima boje. Za slikanje je koristila široki plosnati kist. Učenica je na neobičan i zanimljiv način prikazala oblik gitare. Forma i oblik gitare namjerno su deformirani čime potvrđujemo pretpostavku H3. Gitara je prikazana tonovima narančaste boje, a pozadina tonovima zelene i žute boje. Učnički rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 21. P.P.

Učenica P.P. (8 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristila je široki plosnati kist, ali su nanosi boje rijetki. Učenica je gitaru naslikala tonovima smeđe boje s naglašenom obrisnom linijom crne boje. Oblik i forma namjerno su deformirani čime potvrđujemo pretpostavku H3. Pozadina je prikazana tonovima smeđe i zelene boje. Šarenilom boja i zanimljivim oblikom učenica je na vrlo maštovit način prikazala zadani likovni motiv što je svojstveno fazi intelektualnog realizma.

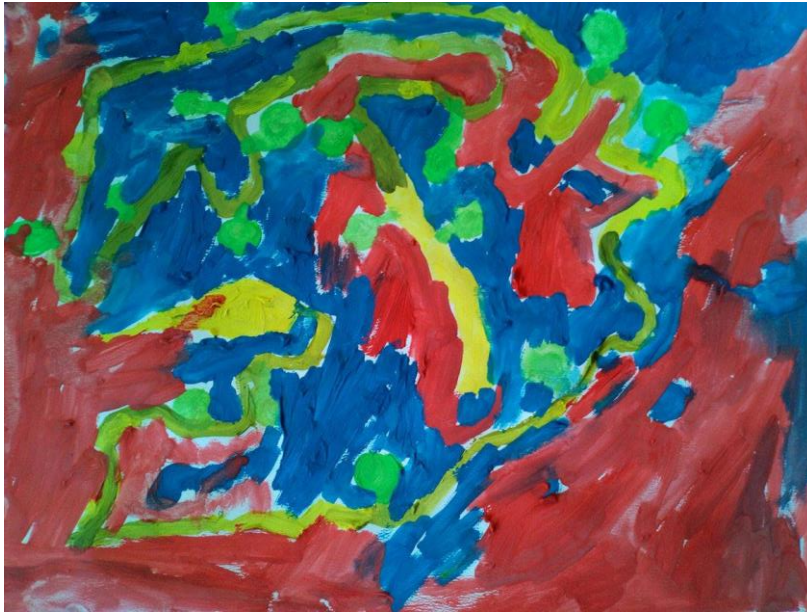
6.2.3. Radovi nastali na osnovu analize umjetničkog djela Debra Hurd: Jazz painting i Martel Chapman: Horn and men

Navedeni radovi nastali su na osnovu analize likovno-jezičnog sadržaja umjetničkog djela Debra Hurd: Jazz painting i Martel Chapman: Horn and men. Učenici su imali zadatak temeljem zamišljanja glazbenog instrumenta (truba) naslikati trubu koristeći tonove boja. Zadana likovna tehnika bila je tempera.

Slika 22. N.R.

Učenik N.R. (10 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristio je uski plosnati kist, a nanosi boje su rijetki. Koristio je tonove plave i žute boje. Tonovima žute boje naslikao je trubu, a tonovima plave boje pozadinu. Vidljivo je kako je učenik namjerno apstrahirao oblike i formu. Ovime potvrđujemo pretpostavku H3. Promatrajući njegov rad teže ćemo prepoznati koji glazbeni instrument prikazuje. Iz navedenoga možemo zaključiti kako je koristio više elemenata apstrakcije u odnosu na učenike u dobi od 8 godina. Ovime potvrđujemo pretpostavku H4. Prema navedenim karakteristikama učenički rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 23. L.B.

Učenik L.B. (10 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. U svom likovnom ostvarivanju koristio je široki plosnati kist. Boja je čista i jasna, a nanosi boje su gusti. Učenik je koristio tonove plave, crvene i žute boje. Promatrajući njegov rad teško možemo prepoznati gdje je naslikao trubu, a to nam govori da je učenik namjerno apstrahirao oblike i formu. Ovime potvrđujemo pretpostavku H3. Ako njegov rad usporedimo s radom učenika u dobi od 8 godina, jasno je vidljivo da su ovdje prisutniji elementi apstrakcije čime potvrđujemo pretpostavku H4.

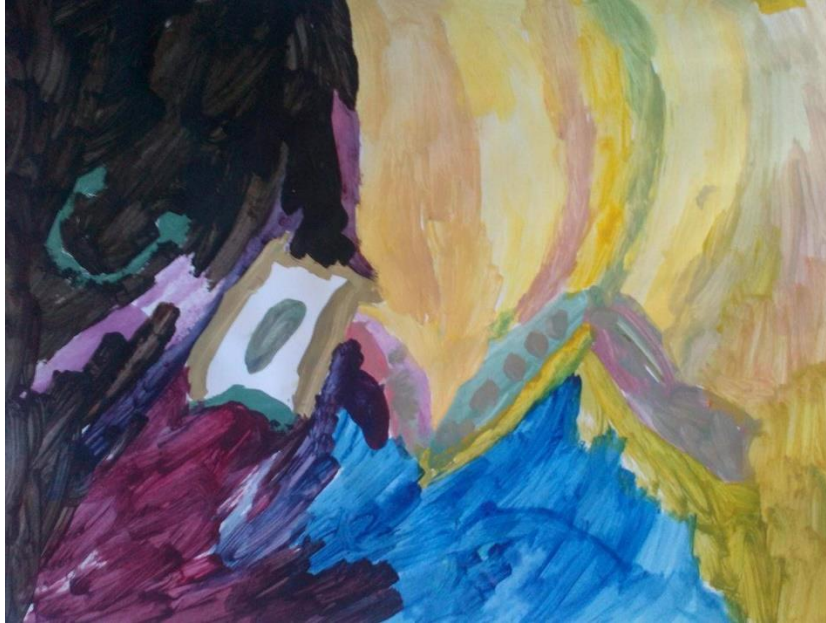
Slika 24. P.K.

Učenik P.K. (10 godina) u svom likovnom ostvarivanju primjereno je koristio likovnu tehniku tempere i slikao širokim plosnatim kistom. Koristio je tonove crvene boje. Na njegovom radu možemo uočiti glazbeni instrument trubu koji je prikazao svjetlijim tonovima. Ovime odbacujemo pretpostavku H4, budući da je njegov likovni rad na istoj razini kao i rad učenika u dobi od 8 godina. Vidljivo je kako je učenik namjerno apstrahirao oblike i formu čime potvrđujemo pretpostavku H3. Promatrajući pozadinu njegova rada uočavamo tamnijim tonovima naslikane mrlje iz čega možemo zaključiti da je učenik na maštovit i kreativan način htio prikazati pozadinu. Prema navedenim karakteristikama učenički rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 25. E.B.

Učenik E.B. (10 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. U svom likovnom ostvarivanju koristio je široki plosnati kist. Trubu je prikazao na vrlo zanimljiv i kreativan način. Truba je prikazana tonovima crvene boje, a pozadina tonovima plave boje. Ovaj glazbeni instrument neobičnog je oblika i forme čime potvrđujemo pretpostavku H3. Uspoređujući ovaj likovni rad s radovima učenika mlađe dobi (8 godina) vidljivo je da je apstraktno umjetničko djelo ostavilo veći utjecaj na učenika. Ovime potvrđujemo pretpostavku H4. Prema navedenim karakteristikama ovaj likovni rad pripada fazi intelektualnog realizma.

Slika 26. V.P.

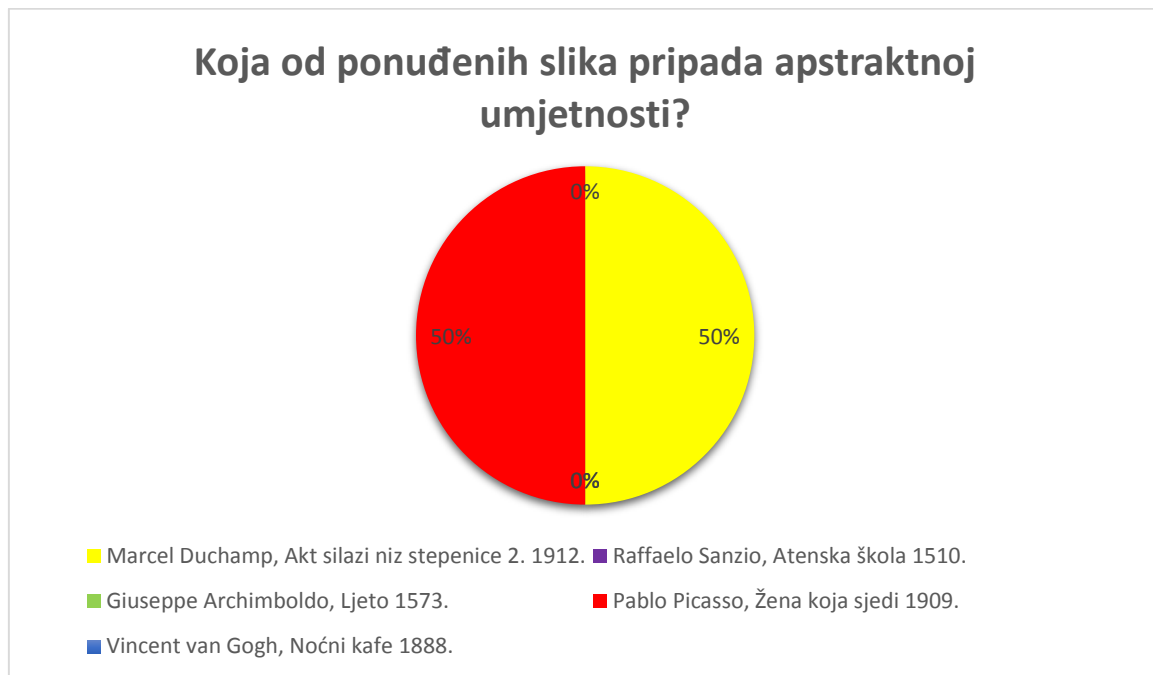
Učenik V.P. (10 godina) u svom likovnom ostvarivanju koristio je široki plosnati kist, ali je boja prozirna i nanosi rijetki. Učenik je trubu prikazao na vrlo neobičan način. Pozadina je prikazana tonovima plave i žute boje, a truba tonovima sive boje. Oblik i forma glazbenog instrumenta su zanimljivi i kreativni. Iz ovoga možemo zaključiti da je učenik namjerno deformirao oblik čime potvrđujemo pretpostavku H3. Uspoređujući njegov likovni rad s učenicima mlađe dobi (8 godina) vidljivo je kako je apstraktno umjetničko djelo ostavilo veći dojam na njega. Ovime potvrđujemo pretpostavku H4. Navedeni opisi likovnog rada pripadaju fazi intelektualnog realizma.

Slika 27. J.P.

Učenik J.P. (10 godina) primjereno je koristio likovnu tehniku tempere. U svom likovnom ostvarivanju koristio je široki plosnati kist. Učenik je glazbeni instrument prikazao vrlo zanimljivo i neobično. Trubu je prikazao tonovima žute boja na kojoj su elementi (tipke) prikazane u obliku mrlja. Dio trube koji je šupalj prikazan je tonovima plave boje. Pozadina je prikazana tonovima zelene, smeđe i plave boje. Učenik je oblik i formu glazbenog instrumenta namjerno deformirao čime potvrđujemo pretpostavku H3. Uspoređujući ovaj rad s radovima učenika mlađe školske dobi (8 godina) možemo zaključiti da je apstraktno umjetničko djelo ostavilo veći utjecaj na ovog učenika čime potvrđujemo pretpostavku H4. Prema navedenim karakteristikama ovaj likovni rad pripada fazi intelektualnog realizma.

6.3. Analiza ankete nakon održanog nastavnog sata

Grafikon 7.

Navedeni podatci prikazuju jesu li učenici nakon održanih nastavnih sati sami mogli prepoznati koje od ponuđenih reprodukcija pripadaju apstraktnoj umjetnosti. Reprodukije Marcela Duchampa, Akt silazi niz stepenice i Pabla Picassa, Žena koja sjedi, pripadaju apstraktnoj umjetnosti. Svi učenici su zaokružili da navedene reprodukcije pripadaju apstraktnoj umjetnosti. Ovim rezultatima potvrđujemo pretpostavku H2.

7. RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti. Kroz postavljene hipoteze nastojalo se ispitati kakvog su stava učenici prema djelima apstraktne umjetnosti, jesu li sposobni prepoznati umjetnička djela apstraktne umjetnosti, hoće li namjerno deformirati oblike kako bi kopirali postupak apstrahiranja, utječe li apstraktno djelo više na učenike mlađe ili starije dobi te zadržavaju li dječji likovni radovi karakter realističnosti pod utjecajem realističnih umjetničkih djela. Iz provedenog istraživanja potvrđeno je da su svi učenici skloni namjernom deformiranju oblika kako bi kopirali postupak apstrahiranja. Isto vrijedi i za ona umjetnička djela koja su realistična da učenici u vlastitom likovnom izrazu nastoje zadržati oblik i formu realističnosti. Stariji učenici skloniji su izrazitijem apstrahiranju oblika. Svi učenici sposobni su prepoznati djela apstraktne umjetnosti, ali ako promatraju realistična i apstraktna umjetnička djela, skloniji su realističnim umjetničkim djelima iz čega zaključujemo da nemaju pozitivan stav prema apstraktnim umjetničkim djelima.

Analizirajući grafikona br. 1. vidljivo je kako se učenicima više sviđaju realistična umjetnička djela. Reprodukcijska Leonarda da Vincijska, Glava žene sa sklopljenim očima (62%), zatim slijede reprodukcije Georges de La Toura, Strpljiva Magdalena i Vasilija Kandinskog, S crnim lukom, čiji je postotak 15% te reprodukcija Paula Kleea, Pogođeno mjesto (8%). Ovime potvrđujemo pretpostavku H1. Prilikom ocjenjivanja umjetničkih djela učenici su realistično umjetničko djelo Vincenta van Gogha, Suncokreti uglavnom ocijenili ocjenom odličan (96%), (grafikon br. 3.). Pri ocjenjivanju apstraktnog umjetničkog djela Joana Miroa, Osobe na crvenoj zemlji, sve su ocjene bile zastupljene. U najvećoj mjeri bila je zastupljena ocjena vrlo dobar (42%), zatim ocjene odličan i nedovoljan (19%), ocjena dobar (16%) te ocjena dovoljan (4%), (grafikon br. 2.). Zbrojimo li postotke ocjena izvrstan i vrlo dobar dobili smo 61%, dok zbroj postotaka ocjena dovoljan i nedovoljan iznosi 23%. Ako navedene podatke povežemo s pretpostavkom H1, onda ta pretpostavka nije u potpunosti potvrđena, jer učenici nemaju u potpunosti negativan stav prema apstraktnoj umjetnosti. U odnosu na realistična djela, apstraktna djela su značajno slabije ocijenjena, ali u samostalnoj procjeni 61% posto ipak možemo ocijeniti kao uglavnom pozitivan stav prema djelima apstraktne umjetnosti.

Hipoteza H2 u potpunosti je potvrđena, budući da su učenici nakon održanog nastavnog sata bili sposobni prepoznati apstraktna umjetnička djela, Marcela Duchampa, Akt silazi niz stepenice (50%) i Pabla Picassa, Žena koja sjedi (50%), među ponuđenim umjetničkim djelima (grafikon 7).

Hipoteza H3 koja govori da će učenici u postupku vlastitog likovnog izraza namjerno deformirati oblike kako bi kopirali postupak apstrahiranja forme potvrđena je u dječjim likovnim radovima (slike br. 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., i 27.) jer je jasno vidljivo da su učenici namjerno deformirali oblike kako bi kopirali postupak apstrahiranja forme. U jednom likovnom radu pretpostavku odbacujemo (slika br. 19.), budući da je jasno vidljivo o kojem se glazbenom instrumentu radi.

Hipoteza H4 potvrđena je u potpunosti. To možemo vidjeti iz dječjih likovnih radova (slike br. 22., 23., 24., 25., 26. i 27.). Ako te likovne radove usporedimo s radovima učenika mlađe školske dobi (slike br. 16., 17., 18., 19., 20. i 21.), jasno je vidljivo da je apstraktno umjetničko djelo ostavilo veći dojam na učenike starije dobi. U njihovim radovima mogu se uočiti glazbeni instrumenti (slike br. 24., 25., 26. i 27.), dok postoje radovi u kojima je to gotovo i nemoguće (slike br. 22. i 23.). Smatram kako neki učenici starije dobi više prihvaćaju oblike apstrahiranja forme i skloniji su apstraktnoj umjetnosti.

Hipoteza H5 koja govori da učnički radovi koji su nastali nakon promatranja realističnog likovnog djela, u usporedbi s radovima koji nastaju nakon promatranja apstraktnog likovnog djela, zadržavaju karakter realističnosti na razini dječjeg likovnog izraza potvrđena je u dječjim likovnim radovima (slike br. 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14. i 15.), dok je u jednom likovnom radu odbacujemo (slika br. 6.). Iz ovoga zaključujemo da nisu svi učenici jednako skloni kopiranju oblika i zadržavanju karaktera realističnosti ili se možda njihov likovni izraz nije toliko razvio da su sposobni kopirati ono što vide, promatraju ili zamišljaju.

Osim postavljenih hipoteza, uočila sam kako su učenici skloni kopiranju forme i oblika onoga što im je zadano, bez obzira radi li se o realističnom prikazu ili apstraktnom prikazu. Također, u anketama su učenici imali zadatak opisati što vide na ponuđenim slikama. Jedna slika pripadala je realističnosti, dok je druga bila apstraktna. Učenici su u oba likovna rada prepoznali osnovni motiv. Kod realističnog umjetničkog djela to im je bilo lakše za uočiti (grafikon br. 4.), dok su kod apstraktnog likovnog djela imali različite odgovore. Neki odgovori odnosili su se direktno na ono što vide (grafikon br. 5.), dok su neki odgovori evocirali na motiv koji je umjetnik prikazao (grafikon br. 6.). Iz ovoga možemo zaključiti

kako učenici nemaju poteškoća s opisivanjem onoga što vide. Jednako su bili uspješni u opisivanju realističnog umjetničkog djela i apstraktnog umjetničkog djela. Naglasit ću kako su dječji likovni radovi prema svojim karakteristikama svojstveni fazi intelektualnog realizma u kojoj se nalaze učenici od 1. do 4. razreda.

8. ZAKLJUČAK

Apstraktna je umjetnost nadahnula mnoge umjetnike u svom likovnom-umjetničkom stvaralaštvu. Apstrakcija omogućuje umjetniku slobodno izražavanje bez ikakve sputanosti i ograničenosti. U ovom istraživanju vidljivo je kako su djeca sklona apstrahiranju oblika i da je to za njih posve uobičajeno. Štoviše, u fazi intelektualnog realizma, faza u kojoj se nalaze učenici od 1. do 4. razreda, razvija se apstraktno mišljenje kod djece pa oni s lakoćom razumijevaju i uočavaju elemente apstrakcije.

Većina učenika ima manje pozitivan stav prema apstraktnoj umjetnosti, ali to nije zbog nje same. Smatram kako djeca nisu dovoljno upoznata s tim vidom umjetnosti te da okolina od njih očekuje da budu skloniji realističnom likovnom izražavanju. Tijekom istraživanja ispostavilo se, ako na pravilan način djeci objasnimo i prikazemo što je to apstrakcija, da će je oni početi prihvaćati i upotrebljavati. Promatrajući reprodukcije umjetnika, djeca su utvrdila da i apstraktna umjetnička djela imaju jednaku vrijednost kao i realistična. Promatrajući umjetnička djela učenici su sposobni prepoznati ona koja pripadaju apstraktnoj umjetnosti.

Kako bismo ostvarili određene promjene u nastavnom području likovne kulture, potrebno je osvijestiti sadašnje i buduće učitelje o važnosti svih vrsta umjetnosti. Djecu je potrebno voditi i usmjeravati u odgojno-obrazovnom procesu i razvijati pozitivan stav i vrijednosti prema svim segmentima društva. Likovna kultura odgojni je predmet u kojemu učitelji trebaju uvažavati stavove i mišljenja učenika, ali i načine na koji se oni likovno izražavaju.

Smatram kako apstraktnu umjetnost možemo povezati s medijem. Budući da nam medij služi za prijenos informacija i međusobnu komunikaciju, tako nam i umjetnost služi za komunikaciju između umjetnika i publike. Apstraktnom umjetnošću možemo na posve novi način izraziti svoje osjećaje, stavove i misli, ali da bi drugi oko nas razumjeli što im želimo poručiti i oni sami je moraju razumjeti. Apstrakcijom možemo prikazati budućnost, ali i ona sama teži budućnosti. Korištenjem apstraktnih likovnih djela u nastavi otvaramo djeci uvid u različite oblike komunikacije, različite oblike prijenosa poruke i ideja, te u širem kontekstu toleranciju prema različitostima.

9. LITERATURA

- Babić, A. (1997.). *Likovna kultura, Pregled povijesti umjetnosti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pedagoški fakultet.
- Belamarić, D. (1986.). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brešan, D. (2006.). *Likovni pojmovnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Brešan, D. (2008.). *Dječja likovna kreativnost od desete godine života*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Brešan, D. (2012.). *Komunikacija i zaštita dječjih likovnih radova u školi*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Damjanov, J. (1991.). *Vizualni jezik i likovna umjetnost*. Zagreb: Školska knjiga.
- Damjanov, J. (2008.). *Likovna umjetnost*. Zagreb: Školska knjiga.
- Grgurić, N., & Jakubin, M. (1996.). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. (23. svibanj 2017.). Dohvaćeno iz Enciklopedija.hr: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3451>
- MZOS. (2006.). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Petrač, L. (2015.). *Dijete i likovno-umjetničko djelo*. Zagreb: Alfa.
- Rus, Z. (1985.). *Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj*. Split: Logos.
- Šuvaković, M. (2005.). *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb: Horetzky.

10. PRILOZI

Slika 1.

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/images29/Vasilij.Kandinski.Improvizacija.Klamm.1914.JPG>

(pribavljeno 27.5.2017.)

Slika 2.

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/images27/Mondrian.jpg>

(pribavljeno 27.5.2017.)

Slika 3.

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/reprodukcije2/moore.jpg>

(pribavljeno 7.6.2017.)

Anketa 1.

UPITNIK

SPOL: M ž

RAZRED: 1. 2. 3. 4.

1. Koja ti se slika najviše sviđa? Zaokruži slovo.

A

B

C

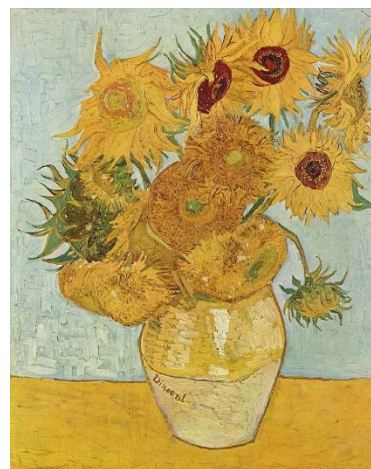

D

2. Kojom ocjenom bi ocijenio/ocijenila navedene slike?

1 2 3 4 5

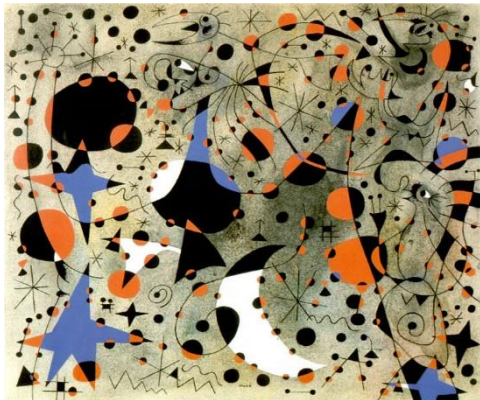

1 2 3 4 5

3. Opiši što vidiš na slici.

4. Opiši što vidiš na slici.

Anketa 2.

UPITNIK

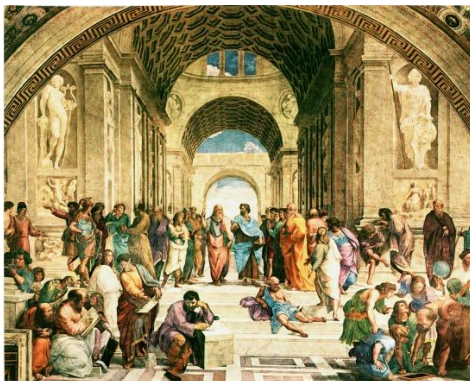
SPOL: M ž

RAZRED: 1. 2. 3. 4.

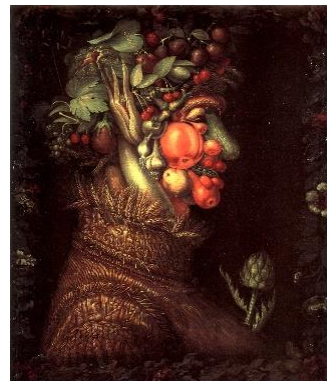
1. Koje od ponuđenih slika pripadaju apstraktnoj umjetnosti? Zaokruži slova.

A

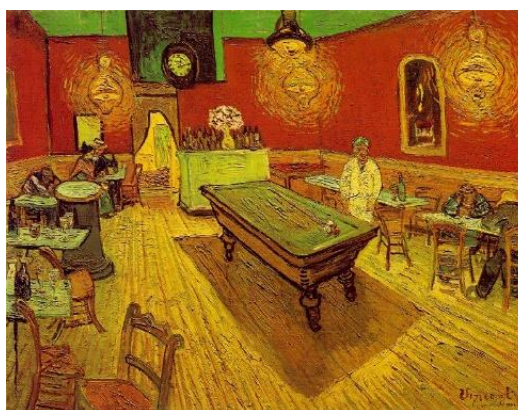
B

C

D

E

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

LIKOVNA KULTURA

Škola: Osnovna škola Čazma, Čazma
Razred: 2.b
Mentor: Anita Mikulandra
Nadnevak: 10. ožujka 2017.

Ime i prezime studenta / studentice: Nevena Petrović
Godina studija i semestar: 5. godina, IX. semestar

Nastavno područje:	Oblikovanje na plohi - slikanje	Cilj nastavne cjeline / teme:
Nastavna cjelina / tema:	Boja	Učenici će uočiti i spontano likovno izraziti tonove boja na vizualnom motivu glazbala (truba i gitara) u slikarskoj tehnici tempera. Cilj istraživanja: Istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti.
Nastavna jedinica:	Tonovi boje	
Očekivani ishodi učenja:	Učenici će moći: - uočiti likovni problem na umjetničkim reprodukcijama (svjetlina boje) - definirati pojam tonovi boja - objasniti što dobivamo dodavanjem crne i bijele boje nekoj drugoj boji (miješanje boja) - primijeniti tonove boja u vlastitom likovnom izričaju - kritički propitivati i analizirati radove drugih učenika	Ključni pojam / likovni problem: svjetlina boje, miješanje boja, mrlja, potez

--	--

Zadaće nastavne teme		
Obrazovne:	Odgojne:	Funkcionalne:
<ul style="list-style-type: none"> - istražiti, uočiti i razlikovati tonove boja - usvojiti tehniku slikanja temperom - prepoznati tonove boja na likovno-umjetničkom djelu i u prirodnom okruženju - koristiti tonove boja u vlastitom likovnom izražavanju - razvijati sposobnost primjene učenog na likovni rad - razvijati sposobnost kritičkog promatranja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati estetske kriterije - razvijati radne navike i upornost - poticati osjećaj uspjeha - razvijati kritički stav prema vlastitim radu i radovima ostalih učenika - surađivati i komunicirati s drugim učenicima 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati preciznost kod uočavanja i opisivanja tonova boja - razvijati finu motoriku ruke - razvijati sposobnost vizualnog opažanja - razvijati sposobnost analitičkog promatranja - razvijati divergentno mišljenje - djelovati na pozitivnu osobinu volje; razvijati intelektualne, psihofizičke i perceptivne sposobnosti
Likovno - tehnička sredstva i likovne tehnike:	Motiv kao poticaj:	Korelacija:
Slikarska; tempera (hrapavi papir, kist, paleta za miješanje boje, čašica s vodom)	Nevizualni - zamišljanje	<ul style="list-style-type: none"> - Priroda i društvo: Reljefna obilježja zavičaja - Glazbena kultura: Elementi glazbene kreativnosti „Tonsko slikanje“, Izvođenje glazbe - Hrvatski jezik: Izražajno čitanje (interpretativno)
Metode rada:	Način rada:	Sociološki oblici rada:
Metoda razgovora, usmenog izlaganje, demonstracija, analitičko promatranja	Nakon promatranja	Frontalni, individualni, rad u paru
Tip sata:	Nastavna sredstva i pomagala:	
Ponavljjanje	Reprodukcije: Juan Gris, „Gitara na stolu“ 1912., i Georges Braque, „La guitare“ 1909.-1910., tempere, papir, kartice s bojama, magneti	

Popis literature:	Popis web izvora:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Damjanov, J. Vizualni jezik i likovna umjetnost. Zagreb: Školska knjiga. 2001. ▪ Grgurić, N., i Jakubin, M. Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje. Zagreb: Educa. 1996. ▪ Brešan, D. Likovni pojmovnik. Zagreb: Naklada Ljevak. 2006. ▪ Huzjak, M. Učimo gledati 1-4, priručnik za nastavnike. Zagreb: Školska knjiga. 2008. ▪ Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: MZOS. 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/reprodukcije%20slika.htm (pristupljeno 26. veljače 2017.) ▪ https://en.wikipedia.org/wiki/File:Georges_Braque,_1909-10,_La_guitare_(Mandora,_La_Mandore),_oil_on_canvas,_71.1_x_55.9_cm,_Tate_Modern,_London.jpg (pristupljeno 26. veljače 2017.)

Plan ploče

Tonovi boje

Juan Gris, „Gitara na stolu“ 1912.

Georges Braque, „La gitare“ 1909.-1910.

Učenički radovi

Tijek nastavnoga sata

Etape nastavnog sata / Vrijeme	Što radi nastavnik	Što radi učenik	Oblici rada	Metode	Nastavna sredstva i pomagala
1. Priprema 2 minute	Pozdravljam učenike i predstavljam im se. Učenici pripremaju radna mjesta, klupe su obložene zaštitnim materijalom. Postavljam im pitanje: <i>Imate li svi tempere? Kojom ćemo likovnom tehnikom danas raditi, slikarskom, crtačkom ili kiparskom? Tko će mi objasniti što je sve potrebno za slikanje temperom?</i>	Učenici me pozdravljaju. Učenici pripremaju pribor za rad. Slušaju me i odgovaraju na postavljena pitanja. <i>Danas ćemo raditi slikarskom tehnikom. Za slikanje temperom potreban je hrapavi papir, kistovi, podloga za miješanje boje, voda.</i>	Frontalni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja	
2. a) Likovni problem 7 minuta	Dijelim učenicima kartice u boji. Učenici, u parovima, imaju zadatak složiti dobivene kartice prema smislenom redosljedu. <i>Tko će mi reći kojim redosljedom je složio kartice?</i> <i>Što predstavljaju ovako složene kartice boja? Što je ton boje? Kako dobivamo ton boje?</i>	Učenici slažu kartice. Učenici govore odgovore. Neki su složili kartice od svjetlijih prema tamnijima dok su neki složili od tamnijih prema svjetlijima. <i>Predstavljaju ton plave boje. Ton boje je svjetilna boje. Ton boje dobivamo miješanjem crne ili bijele boje nekoj boji te tako dobivamo svjetlije i tamnije tonove boje.</i>	Frontalni Rad u paru	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja	računalo, reprodukcije umjetničkih djela: Juan Gris, „Gitara na stolu“ 1912., i Georges Braque, „La guitare“ 1909.-1910.,kartice s bojama
	Pomoću PowerPoint prezentacije učenicima pokazujem reprodukciju „Gitara na stolu“ umjetnika Juana Grisa. Govorim im da obrate pozornost na reprodukciju.				

	<p><i>Što prikazuje ova reprodukcija? Uočavate li na ovoj reprodukciji tonove boja? Tko će na reprodukciji prikazati svijetle tonove? Tko će na reprodukciji pokazati tamnije tonove?</i></p> <p>Pokazujem učenicima reprodukciju „La gitaure“ umjetnika Georges-a Braque-a.</p> <p><i>Što reprodukcija prikazuje? Uočavate li na ovoj reprodukciji tonove boja? Tonove kojih boja uočavate? Tko će na reprodukciji pokazati tonove sive boje?</i></p> <p><i>Gdje se još možemo susresti s pojmom ton?</i></p>	<p><i>Na ovoj reprodukciji vidimo gitaru. Da, uočavamo. Neki su svjetliji, a neki su tamniji. Učenici na reprodukciji pokazuju svijetle i tamne tonove.</i></p> <p><i>Ova reprodukcija prikazuje gitaru. Da./Ne. Uočavamo tonove sive boje. Učenici pokazuju tonove sive boje. S pojmom ton možemo se susresti u glazbenom.</i></p>			
<p>2. b) Likovni motiv 2 minute</p>	<p>Je li vam bilo teško uočiti glazbene instrumente koje ste vidjeli na reprodukcijama? Ove reprodukcije pripadaju apstraktnoj umjetnosti. Sada zatvorite oči i zamislite apstraktne gitare po uzoru na prethodno viđene reprodukcije. Neka gitare budu što neobičnije.</p>	<p><i>Da./Ne.</i></p>	<p>Frontalni rad</p>	<p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja</p>	
<p>3. Najava zadatka 3 minute</p>	<p>Objašnjavam učenicima koji je njihov današnji zadatak. <i>Vaš današnji zadatak je naslikati apstraktnu gitaru slikarskom tehnikom tempera koristeći pri tome tonove boja.</i></p> <p>Objašnjavam učenicima da cijeli papir mora biti ispunjen bojom te da mogu koristiti tonove različitih boja.</p> <p><i>Tko će mi ponoviti koji je današnji zadatak?</i></p> <p>Ako je svima jasno što trebaju napraviti i nema dodatnih pitanja, kažem im da mogu započeti sa zadatkom.</p>	<p>Učenici slušaju koji je njihov današnji zadatak.</p> <p><i>Današnji zadatak je naslikati apstraktnu gitaru slikarskom tehnikom tempera koristeći tonove boja.</i></p>	<p>Frontalni rad</p>	<p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja Demonstracija</p>	

4. Realizacija zadatka 26 minuta	Obilazim učenike provjeravajući izvode li zadatak u skladu s likovnim problemom. Ako netko ima problema sa zadatkom, postavljanjem pitanja, navodim učenika da samostalno dođe do zaključka kako njegov rad učiniti što boljim. Pet minuta prije isteka vremena obavještavam učenike da imaju još samo 5 minuta te ih potičem da radove privode kraju. Isto ponovim i dvije minute prije kraja.	Učenici izvode zadani zadatak.	Individualni rad		tempere, papir, kistovi, čašica s vodom
5. Analiza i vrednovanje 5 minuta	Učeničke radove postavljam na ploču. Postavljam im pitanja. <i>Koji je bio vaš današnji zadatak? Na kojem radu vidimo najviše različitih tonova boje? Kako je učenik postigao tonove boje? Želi li netko pokazati svoj rad i opisati tonove boja koje je koristio? Postoji li rad koji nije načinjen u skladu s današnjim likovnim problemom? Obrazloži. Koji vam se rad čini najoriginalnijim? Što vam je posebno na tome radu?</i>	<i>Današnji zadatak bio je temperom naslikati apstraktnu gitaru koristeći tonove boje.</i> Učenici odgovaraju na postavljena pitanja.	Frontalni rad	Metoda razgovora	magneti
Zapažanja mentora / mentorice:					
Nadnevak:					
Ocjena:					
Potpis mentora / mentorice:					
Pripremu priredili: doc. dr. art. Goran Kujundžić i dr. art. Marko Šošić, v. asistent					

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

LIKOVNA KULTURA

Škola: Osnovna škola Čazma, Čazma
Razred: 4.b
Mentor: Mirjana Tišljarec
Nadnevak: 9. ožujka 2017.

Ime i prezime studenta / studentice: Nevena Petrović
Godina studija i semestar: 5. godina, IX. semestar

Nastavno područje:	Oblikovanje na plohi - slikanje	Cilj nastavne cjeline / teme:
Nastavna cjelina / tema:	Boja	Učenici će uočiti i spontano likovno izraziti tonove boja na vizualnom motivu glazbala (truba i gitara) u slikarskoj tehnici tempera. Cilj istraživanja: Istražiti kako i na koji način likovna djela apstraktne umjetnosti utječu na likovni izraz učenika razredne nastave te hoće li učenici intuitivno usvojiti postupak apstrahiranja pod utjecajem reprodukcija apstraktne umjetnosti.
Nastavna jedinica:	Tonovi boje	
Očekivani ishodi učenja:	Učenici će moći: - uočiti likovni problem na umjetničkim reprodukcijama (svjetlina boje) - definirati pojam tonovi boja - objasniti što dobivamo dodavanjem crne i bijele boje nekoj drugoj boji (miješanje boja) - primijeniti tonove boja u vlastitom likovnom izričaju - kritički propitivati i analizirati radove drugih učenika	Ključni pojam / likovni problem: svjetlina boje, miješanje boja, mrlja, potez

--	--

Zadaće nastavne teme		
Obrazovne:	Odgojne:	Funkcionalne:
<ul style="list-style-type: none"> - istražiti, uočiti i razlikovati tonove boja - usvojiti tehniku slikanja temperom - prepoznati tonove boja na likovno-umjetničkom djelu i u prirodnom okruženju - koristiti tonove boja u vlastitom likovnom izražavanju - razvijati sposobnost primjene uočenog na likovni rad - razvijati sposobnost kritičkog promatranja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati estetske kriterije - razvijati radne navike i upornost - poticati osjećaj uspjeha - razvijati kritički stav prema vlastitim radu i radovima ostalih učenika - surađivati i komunicirati s drugim učenicima 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati preciznost kod uočavanja i opisivanja tonova boja - razvijati finu motoriku ruke - razvijati sposobnost vizualnog opažanja - razvijati sposobnost analitičkog promatranja - razvijati divergentno mišljenje - djelovati na pozitivnu osobinu volje; razvijati intelektualne, psihofizičke i perceptivne sposobnosti
Likovno - tehnička sredstva i likovne tehnike:	Motiv kao poticaj:	Korelacija:
Slikarska; tempera (hrapavi papir, kist, paleta za miješanje boje, čašica s vodom)	Nevizualni: zamišljanje	<ul style="list-style-type: none"> - Priroda i društvo: Reljefna obilježja zavičaja - Glazbena kultura: Elementi glazbene kreativnosti „Tonsko slikanje“, Izvođenje glazbe - Hrvatski jezik: Izražajno čitanje (interpretativno)
Metode rada:	Način rada:	Sociološki oblici rada:
Metoda razgovora, usmenog izlaganje, demonstracija, analitičko promatranja	Nakon promatranja	Frontalni, individualni, rad u paru
Tip sata:	Nastavna sredstva i pomagala:	
Ponavljjanje	Reprodukcije: Debra Hurd, Jazz painting, 2014., i Martel Chapman, Horn and men, 2009., tempere, papir, kartice s bojama, magneti	

Popis literature:	Popis web izvora:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Damjanov, J. Vizualni jezik i likovna umjetnost. Zagreb: Školska knjiga. 2001. ▪ Grgurić, N., i Jakubin, M. Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje. Zagreb: Educa. 1996. ▪ Brešan, D. Likovni pojmovnik. Zagreb: Naklada Ljevak. 2006. ▪ Huzjak, M. Učimo gledati 1-4, priručnik za nastavnike. Zagreb: Školska knjiga. 2008. ▪ Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: MZOS. 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ http://www.dailypainters.com/paintings/tag/jazz (pristupljeno 26. veljače 2017.) ▪ http://fineartamerica.com/featured/horn-and-man-martel-chapman.html (pristupljeno 8. ožujka 2017.)

Plan ploče

Tonovi boje

Debra Hurd, „Jazz painting“ 2014.

Martel Chapman, „Horn and men“ 2009.

Učenički radovi

Tijek nastavnoga sata

Etape nastavnog sata / Vrijeme	Što radi nastavnik	Što radi učenik	Oblici rada	Metode	Nastavna sredstva i pomagala
1. Priprema 2 minute	Pozdravljam učenike i predstavljam im se. Učenici pripremaju radna mjesta, klupe su obložene zaštitnim materijalom. Postavljam im pitanje: <i>Imate li svi tempere? Kojom ćemo likovnom tehnikom danas raditi, slikarskom, crtačkom ili kiparskom? Tko će mi objasniti što je sve potrebno za slikanje temperom?</i>	Učenici me pozdravljaju. Učenici pripremaju pribor za rad. Slušaju me i odgovaraju na postavljena pitanja. <i>Danas ćemo raditi slikarskom tehnikom. Za slikanje temperom potreban je hrapavi papir, kistovi, podloga za miješanje boje, voda.</i>	Frontalni	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja	
2. a) Likovni problem 7 minuta	Dijelim učenicima kartice u boji. Učenici, u parovima, imaju zadatak složiti dobivene kartice prema smislenom redosljedu. <i>Tko će mi reći kojim redosljedom je složio kartice?</i> <i>Što predstavljaju ovako složene kartice boja? Što je ton boje? Kako dobivamo ton boje?</i>	Učenici slažu kartice. Učenici govore odgovore. Neki su složili kartice od svjetlijih prema tamnijima dok su neki složili od tamnijih prema svjetlijima. <i>Predstavljaju ton plave boje. Ton boje je svjetilna boje. Ton boje dobivamo miješanjem crne ili bijele boje nekoj boji te tako dobivamo svjetlije i tamnije tonove boje.</i>	Frontalni Rad u paru	Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja	računalo, reprodukcije umjetničkih djela: Debra Hurd, „Jazz painting“, 2014., i Martel Chapman, „Horn and men“, 2009. kartice s bojama
	Pomoću PowerPoint prezentacije učenicima pokazujem reprodukciju „Horn and men“ umjetnika Martel Chapmana. Govorim im da obrate pozornost na reprodukciju.				

	<p><i>Što prikazuje ova reprodukcija? Koji glazbeni instrument uočavate? Uočavate li na ovoj reprodukciji tonove boja? Tonove kojih boja uočavate? Tko će na reprodukciji prikazati svijetle tonove? Tko će na reprodukciji pokazati tamnije tonove?</i></p> <p>Pokazujem učenicima reprodukciju „Jazz painting“ umjetnice Debre Hurd.</p> <p><i>Što reprodukcija prikazuje? Koje glazbene instrumente uočavate na ovoj reprodukciji? Uočavate li na ovoj reprodukciji tonove boja? Tonove kojih boja uočavate? Tko će na reprodukciji pokazati tonove crvene, plave ili sive boje?</i></p> <p><i>Gdje se još možemo susresti s pojmom ton?</i></p>	<p><i>Na ovoj reprodukciji vidimo glazbeni instrument i glazbenika. Uočavamo trubu. Da, uočavamo. Uočavamo tonove žute, plave i sive boje. Neki su svjetliji, a neki su tamniji. Učenici na reprodukciji pokazuju svijetle i tamne tonove.</i></p> <p><i>Ova reprodukcija prikazuje glazbenike i glazbene instrumente. Na ovoj reprodukciji uočavamo bas, saksofon i trubu. Uočavamo tonove crvene, plave i sive boje.</i></p> <p>Učenici pokazuju tonove crvene, plave i sive boje.</p> <p><i>S pojmom ton možemo se susresti u glazbenom.</i></p>			
<p>2. b) Likovni motiv 2 minute</p>	<p>Je li vam bilo teško uočiti glazbene instrumente koje ste vidjeli na reprodukcijama? Ove reprodukcije pripadaju apstraktnoj umjetnosti. Sada zatvorite oči i zamislite apstraktne trube po uzoru na prethodno viđene reprodukcije. Neka trube budu što neobičnije.</p>	<p><i>Da./Ne.</i></p>	<p>Frontalni rad</p>	<p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja</p>	
<p>3. Najava zadatka 3 minute</p>	<p>Objašnjavam učenicima koji je njihov današnji zadatak. <i>Vaš današnji zadatak je naslikati apstraktnu trubu slikarskom tehnikom tempera koristeći pri tome tonove boja.</i></p> <p>Objašnjavam učenicima da cijeli papir mora biti ispunjen bojom te da mogu koristiti tonove različitih boja.</p>	<p>Učenici slušaju koji je njihov današnji zadatak.</p>	<p>Frontalni rad</p>	<p>Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja Demonstracija</p>	

	<i>Tko će mi ponoviti koji je današnji zadatak? Ako je svima jasno što trebaju napraviti i nema dodatnih pitanja, kažem im da mogu započeti sa zadatkom.</i>	<i>Današnji zadatak je naslikati apstraktnu trubu slikarskom tehnikom tempera koristeći tonove boja.</i>			
4. Realizacija zadatka 26 minuta	Obilazim učenike provjeravajući izvode li zadatak u skladu s likovnim problemom. Ako netko ima problema sa zadatkom, postavljanjem pitanja, navodim učenika da samostalno dođe do zaključka kako njegov rad učinit što boljim. Pet minuta prije isteka vremena obavještavam učenike da imaju još samo 5 minuta te ih potičem da radove privode kraju. Isto ponovim i dvije minute prije kraja.	Učenici izvode zadani zadatak.	Individualni rad		tempere, papir, kistovi, čašica s vodom
5. Analiza i vrednovanje 5 minuta	Učeničke radove postavljam na ploču. Postavljam im pitanja. <i>Koji je bio vaš današnji zadatak? Na kojem radu vidimo najviše različitih tonova boje? Kako je učenik postigao tonove boje? Želi li netko pokazati svoj rad i opisati tonove boja koje je koristio? Postoji li rad koji nije načinjen u skladu s današnjim likovnim problemom? Obrazloži. Koji vam se rad čini najoriginalnijim? Što vam je posebno na tome radu?</i>	<i>Današnji zadatak bio je temperom naslikati apstraktnu trubu koristeći tonove boje.</i> Učenici odgovaraju na postavljena pitanja.	Frontalni rad	Metoda razgovora	magneti
Zapažanja mentora / mentorice:					

<i>Nadnevak:</i>	
<i>Ocjena:</i>	
<i>Potpis mentora / mentorice:</i>	
Pripremu priredili: doc. dr. art. Goran Kujundžić i dr. art. Marko Šošić, v. asistent	